

Jon

Jon ni Jisas ningg wute 12-pela te kin iri, bu ni Jisas ane mas, ni yembe te nuqond di ni wand wute bei neny kin te nutungu. Matyu, Mak di Luk, ni buk te ur mand pre, di dobu nganye te Jisas nati mune nes newo pre ber 60-pela ruso pre muq Jon mune buk wen ur nindiq.

Buk wen nde Jon ni nari Jisas te God ningg wand, ni wuti ningg nas, di beghi ane pas. Sapta 20 ves 30 wuso 31 pe Jon nari ni buk wen ur nindiq ei wute Jisas God ningg wo nei rimbig. Ni buk wen ur nindiq ei wute riri Jisas ni nganyene Kraist, wuti God tiqi nundog nandi beghi nitamu pi ye te.

Jon ni Jisas yumbo ur gre kin isis yembe nidiny kin te ningg simbe nand. Nu wand ren kin te sapta 2 pu ruso 11 pe tende qond tuqui. Beghi ni yumbo ur gre kin isis yembe nindiny kin ren buk pe buqod di nei bab kin tuqui, te pugri Jisas ni wuti God tiqi nundog nandi beghi nitamu pi ye te. Jon ni beghi simbe nindug nari wute ninge Jisas nei rimbig, pudi ninge yambu rireng.

Jisas ningg veri mandi Jisas mait nase kin bur te ningg Jisas ni nikin wute ane mas. Di veri ni mondo segine Jisas ni nikin wute wand yuwon ye nganye buagi simbe nindim. Jon ni wand Jisas bur te ningg nikin wute simbe nindim kin te buk pe ur nand ei beghi buqod tuqui. Wand ren kin te sapta 13 wuso 17 pe tende rise.

Wand nikinne wuti ningg nas

¹ Asi nganye qi di yumbo buagi qi pe kin rise segine wuti iri ni wand kin pugri puq mindig kin ni nas pre, ni God temi mas, di ni God ne. ² Ni asine yumbo buagi rise segine kin tende puayne ni God temi mas. ³ Ninde gri God ni yumbo buagi yembe nindiny. God yumbo buagi yembe nindiny kin te wuti aye nde gri yembe nindiny segi. ⁴ Ninde gri wute mas, di ninde gri wute oghine muqond di burpoq pe mas segi. ⁵ Ni ti nase kin pugri priprine bur yengu pe ti nase, pudi wute yumbo ur brequ rind kin ni nei rimbis segi.

⁶ God ni wuti iri Jon puq mindig kin tiqi nundog nandi. ⁷⁻⁸ Ni nikinne ti kin pugri segi. Ni wute ningg ti kin pugri ye te ningg simbe nand ningg bu nandi. Ni pugri simbe nand, ei te ninde gri wute buagi wuti ti kin pugri ye wand te rutungu di riri te nganyene. ⁹ Ti ningg simbe nand ye te ti nganye qi pe nandi, wute buagi qi pe kin ti nem.

¹⁰ Ninde gri God ni yumbo buagi qi pe kin yembe nindiny, di ni qi pe nandi, pudi wute qi pe kin ni ruqoind rip no segi. ¹¹ Ni nikin te wute ris pe nandi, pudi ni nikin te wute ni riti nowi segi. ¹² Ninge ni riti nowi di nikin wand simbe nand kin te rutungu di riri nganyene puq rind kin ni puq neny di ni God ningg wo ningg ris. ¹³ Wo nikin kuqo mas rindi muq ni mas, o wute ni gri mari, o wuti iri ni ngam teri ningg wo kin pugri segi, pudi God ningg wo.

¹⁴ Wand ni muq wuti ningg nas, di beghi ane pas. Beghi ni ningg ti yuwon kin te buqod pre, ni God ningg wo irine nganye nas, pugri bu God

ningg ti yuwon ye ni neng, di ni nikinne kiyi nde pu nandi, ni beghi yuwon nuangu, di wand nganyene kin ninde rise.

¹⁵ Jon ni ningg quan kumone simbe nand nari, “Wuti taq nen ningg bu nge asi kari, ‘Wuti iri nge nde dobune nandi kin ni quan nganye yumbui, te pugri ni nas pre muq nge kas’.”

¹⁶ Ni nikin nde nei pene beghi quan nganye yuwon nuangu kin te ningg ni beghi priprine yuwon nuangu. ¹⁷ Ni Moses nde gri beghi yumbo ur brequ bad segi ye lo te nengu. God ni wute yuwon nuany kin di wand nganyene kin Jisas Kraist nde gri rindi. ¹⁸ Wuti iri ni God nuqoind segine, pudi God ningg wo ni kiyi nde tumo yenu kin ni irine God raqe naind.

*Jon wute wuye nap ye ni wand bir nawo
Matyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-20*

¹⁹ Jon ni Jisas ningg wand simbe nand kin taq pugri. Juda ninge Jerusalem mas kin, ni prist di wute ninge wute tit Livai kin tiqi mundom mo Jon pengu mindig ei Jon nikin ningg simbe nindim. Tende puayi Jon nikin ningg simbe nindim. ²⁰ Ni wand ninge suqo nare segi, pudi ni oghi pune simbe nindim nari, “Nge Kraist segi.”

²¹ Ni pengu mindig mari, “Te muq nu tughene? Nu Elaija kin pugri?”

Ni nari, “Nge Elaija kin pugri segi.”

Ni mari, “Nu propet iri beghi ghimbi buag kin te bri?”

Ni oyi nindim nari, “Yewo.”

²² Muq ni mari, “Nu tughene? Nu beghi simbe ndug, ei te beghi po wute beghi tiqi mundog badi

kin te simbe bidim. Nu nu non ningg pughe puq guad?”

²³ Jon ni propet Aisaia wand nand kin te kin pugrine ni wute te oyi nindim, “Wuti iri ni qi wuye di nyumo segi ye pe tende wand nand nari, ‘Yumbui ningg ngim ire tuquine waq.’ Nge wuti te.” *[Ais 40:3]*

²⁴ Muq Parisi ninge tiqi mundom Jon nde mo ye te Jon pengu mindig, ²⁵ “Te muq nu kuari nu Kraist segi, di nu Elaija kin pugri segi, di nu propet iri beghi ghimbi buag kin te segi, pudi pughe kin ningg nu wute wuye kuap?”

²⁶ Jon oyi nindim nari, “Nge wuye nganye pe wute wuye kap. Pudi nungoqi wuti iri nungoqi ane yequ kin te nei wumbig segi. ²⁷ Ni nge nde dobune nandi, di nge wuti oghi nganye segi pugri bu nge ni sendel ir guag kin tuqui segi.”

²⁸ Yumbo ren te tiqe ire Betani puq munduw kin ni Jordan pu nginy nawi opu Jon wute wuye nap kin tende puq men.

Jisas ni wute mai puaq nindim ye

²⁹ Nginy aye ningg Jon ni Jisas ni nde tiq nyinge nare nandi kin te nuqoind di nari, “Te wuqond. Wute mai puaq nindim kin sipsip wo God te ni wute buagi qi pe kin mai puaq nindim! ³⁰ Wuti taq nen ningg bu nge kari, ‘Wuti iri nge nde dobune nandi kin ni quan nganye yumbui, te pugri ni nas pre muq nge kas.’ ³¹ Nge ngeningne ni nei gibig segi. Pudi nge gadi wute wuye pe wuye kap ei Israel kin buagi ni nei rimbig.”

³² Muq Jon ni wand ren simbe nand, “Nge Ququ Yuwon Ye wapi mabri kin pugri guqoid

guqoidne nginy tu pe gri nandi, ni nde nas. ³³ Nge ngeningne wuti nen nei gibig segi, pudi wuti nge tiqi nundogh gadi ei wute wuye pe wuye kap ye ni asi nge simbe nindigh nari, ‘Wuti nu Ququ Yuwon Ye goind goindne nati ni di ni nde newo nas kin ni Ququ Yuwon Ye pe wute wuye nap ye.’ ³⁴ Nge te guqod di nge te ningg simbe gad pre, te pugri wuti nen ni God ningg wo.”

Jisas ningg wute ninge ye mawo Jisas nde maru Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20; Luk 5:1-11

³⁵ Nginy aye ningg Jon di nikin te wute temi ane sunyi tendene mune yemu. ³⁶ Jon rar neq wuso, Jisas ni yemu pe tumone nandi nuqoind, muq nari, “Te wuqond. God ningg sipsip wo.”

³⁷ Muq Jon ningg wute temi te mutungu di mondo Jisas nde dobu maru. ³⁸ Jisas tindi nandi, ni temi dobu maru kin te nuqond, di pengu nindim, “Nungoqi pughe kin ningg wandi?”

Ni mari, “Rabai, nu muainde pe bu kuas?” (Wand puch Rabai kin puate taq pugri, wuti wand wute bei neny ye.)

³⁹ Jisas oyi nindim nari, “Nungoqi wandi, di nge kas kin te wuqond.” Te 4 kilok yuram kin pugri. Muq ni maru di Jisas nas kin sunyi te muqond, di nginy te ningg ni Jisas ane mas ruso burpoq rip.

⁴⁰ Andru, Saimon Pita ni kiqam, ni wute temi te kin ye iri. ⁴¹ Ni brequne no kise Saimon meri niting nuqoind, di simbe nindig, “Beghi Mesaia buqoid pre.” (Mesaia te Kraist.)* ⁴² Di ni Saimon nitanyi Jisas nde nandi.

---

* **1:41:** Arameik wand pe ni Kraist ningg mari Mesaia.

Jisas rar neq wundo nuqoind nari, “Nu Saimon Jon ningg wo. Nu muqdi Sipas puq buduw.” (Sipas nyamb ven te Pita kin pugri, di ni puate te wet nyaw.)†

Jisas ni Pilip Nataniel temi ningg nari di ni nde maru

⁴³ Nginy aye ningg Jisas ni Galili no ningg. Ni Pilip nuqoind, simbe nindig nari, “Ghandi nge nde dobu ghawi.”

⁴⁴ Pilip, Andru di Pita ni tiqe irene, Betsaida kin. ⁴⁵ Pilip ni Nataniel nuqoind di simbe nindig, “Beghi wuti te Moses ni lo buk pe ni ningg ur nand kin, di propet anene ni ningg ur mand kin te buqoid pre. Ni Jisas, Nasaret kin, Josep ningg wo.”

⁴⁶ Nataniel pengu nand, “Nasaret! Mari bri yumbo oghi kin ninge Nasaret pu rindi?”

Muq Pilip oyi nand nari, “Ghandi di qond.”

⁴⁷ Jisas ni Nataniel ni nde tumo nondo kin te nuqoind, simbe nand nari, “Wuti nen ni Israel kin nganye, ni wute wandoqi nindiny segi ye.”

⁴⁸ Nataniel Jisas pengu nindig, “Pughe gri ate nu nge nei gubigh?”

Jisas oyi nindig nari, “Nu nyumo fig nambu kuar pu yengu kin tende puayi nge nu guqoid pre, muq Pilip nu ningg nari guadi.”

⁴⁹ Muq Nataniel simbe nand nari, “Tisa. Nu God ningg wo, di Israel mingg king.”

⁵⁰ Muq Jisas nari, “Nge kari nu nyumo fig nambu kuar kuas kin te nge nu guqoid pre puq

---

† **1:42:** Sipas te Arameik ningg wand pe di Pita te Grik ningg wand pe, pudi ni puate irene, te wet nyaw.

gad kin te ningg bri nu nge nei gubigh? Nu segine yumbo yumbui nganye, ren ane tuqui segi kin te qond. ⁵¹ Nge nungoqi nganyene simbe guduq, nungoqi nginy tu ngim bi wuso kin te wundoq, di God ningg angelo wuti God nde pu nandi wuti nganye nas kin ni nde mati mi di mewo mo kin te wuqond.”

2

Jisas wuye tinde ni kuso wain kuse

¹ Jisas ni Pilip Nataniel temi ningg nari di ni nde dobu maru kin tende puayi nginy temi mo pre aye ningg di tiqe ire Kana Galili opu yequ kin tende wute ngam rusu kin te ningg mir yembe mindiny. Jisas kumo ni anene tende wus, ² di Jisas ni nikin wute te anene mari mondo ei ane mir mand. ³ Ni mir mand mandne mas wain omo, di Jisas kumo wundo Jisas ningg wuri, “Ni wain omone.”

⁴ Jisas oyi nand nari, “Nyumbueg, nu pughe kin ningg nge ningg kuari? Nge ren kin puq ken kin ngeri te muq segine.”

⁵ Di ni kumo wundo mir te kin yembe ye wute te simbe wundim wuri, “Ni pughe puq nand tedi nungoqi pugrine ei puq wen.” ⁶ Ni ris kin tumone tende os wet pe yembe mindiny kin 6-pela pu wuye mat kin te yeru. Os ren kin te Juda nikin mir yembe mindiny kin tende puayi ei os te kin pe wuye mat di maghe. Os ren kin te wuye 100 lita kin pugri tende mawo kughe.

⁷ Jisas ni wute mir te kin yembe ye wute te simbe nindim nari, “Nungoqi os tende pe wuye wawo righe.” Pugri bu ni mo os tende pe wuye

mawo righe righe brene. ⁸ Muq ni simbe nindim nari, “Muq musoq wat, groq wand kuso, di ware wo, wuti mir wen ningg ye nawo kin te weng.”

Ni Jisas nari kin pugrine puq men, ⁹ di wuye tinde kuso wain kuse kin te mare mo, wuti mir te ningg ye nawo kin te meng ei te ni puch ne, nuqond, oghi bri. Ni wain mait meri mandi kin sunyi te ni nei namb segi, pudi nikin ningg yembe ye wute ni mo wuye mat ye ni nei mamb. Muq ni wuti urupui ngam no kin te ningg nari nandi, ¹⁰ di simbe nindig nari, “Wute nganye buagi ni pripri wain oghi kin wute meny riq, di otiwo ni quan nganye riq pre tende dobu muqdi oghi segi kin te mune meny riq. Pudi nu wain oghi ye kuowi nas nas rindi muq.”

¹¹ Yumbo ur gre kin ren te Jisas ni Kana Galili opu tende puate ni righe. Ni ti yuwon kin te bei nand, di nikin wute ni yumbo ur te muqond di ni nei mimbig.

¹² Jisas ni wute ngam rusu ningg mir yembe mindiny kin te ane mir rind pre tende dobu ni nikin kumo, di kiqam, di nikin wute ane tiqe ire Kaperneam puq munduw kin tende righe rusu, di nginy ninge ni tende ris.

Jisas wute God ningg baj pe maket muaq kin te bub nare mo

Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Luk 19:45-48

¹³ God asi Israel mingg wo rar nuqond mas ye te nei mimbiny kin ngeri te tumo rind rind kin tende puayi Jisas Jerusalem newo no. ¹⁴ God ningg baj kin imb wabe tende wute ninge nuqond ni kau, sipsip di wapi mabri mare mandi tende

mawo yeru ei te wute mandi wong mand. Di wute ninge nyembe pe mas ei wute Rom mingg wet bidi rire rundo, tedi ni rem di ni oyi Juda mingg wet bidi meny. Ni te mas nuqond. ¹⁵ Pugri bu ni tamb pe yas iri yembe nindig, di kau di sipsip te quan buagine God ningg baj pe pu bub nare ruso. Ni wute ninge nyembe pe mas kin te nyembe groq nindim, di wet bidi priq ire ire ruso. ¹⁶ Ninge wapi mabri mawo kin te simbe nindim nari, “Nungoqi yumbo ren ware wo! Nge wuyi ningg baj maket kin pugri puq wew wayequ!”

¹⁷ Ni pugri puq nen di nikin wute wand buk pe rise kin te nei mimbiny, “Nge nu baj wen quan nganye nei gubuw ye te ningg nge kati ye.” *[Sng 69:9]*

¹⁸ Muq Juda mingg wute nyamb kin Jisas ningg mari, “Nu yumbo ur gre kin pughe ye beghi bei gudug ei beghi nei bab nu yumbo ren puq kuen kin gre rise.”

¹⁹ Di Jisas oyi nindim nari, “Nungoqi God ningg baj wen bir waq te nge segine nginy temi ire ninggne mune yembe guduw ye.”

²⁰ Muq Juda mingg wute nyamb kin oyi mari, “God ningg baj wen ber 46-pela pre bu omo muaq, di nu kuari nu nginy temi ire ninggne mune yembe guduw?” ²¹ Jisas God ningg baj bir muaq pre nginy temi ire ninggne mune yembe nunduw puq nand kin te nikin ghimbi ningg nari. ²² Ni nati pre mune nes newo kin tende dobu nikin wute ni wand nand kin ren nei mimbiny. Muq ni wand buk pe vise kin di wand Jisas simbe nand kin te nei mimbiny mari te nganyene.

²³ Muq ni God asi Israel mingg wo rar nuqond mas kin te nei mimbiny ningg Jerusalem mas kin tende puayi di Jisas ni yumbo ur gre ye isis bei nand, di wute nganye buagi Jisas nei rimbig.
²⁴ Pudi Jisas wute buagi nei nundony pre, pugri bu ni nikin ningg wand raqene simbe nand segi.
²⁵ Ni nei nundony pre, pugri bu wute ninge wute aye ningg wand ni simbe rindig ningg nari segi.

3

Jisas Nikodemus wand simbe nindig

¹ Muq Parisi kin wuti iri ni nyamb Nikodemus ni Juda mingg wuti nyamb kin iri. ² Ni burpoq pu Jisas nde nandi, di nari, “Tisa, beghi nei bab nu wuti God ningg wand wute bei kueny ye nu God ningg wand kuare guadi. Te pugri wuti iri God ningg Ququ ni nde nas segi, tedi nu yumbo ur gre ye bei guad ye ren kin ni puq nen tuqui segi.”

³ Jisas oyi pugri simbe nindig, “Nge nu nganyene simbe guduw, nu mune wokuandi ghase tedi God nde si nambu ghas.”

⁴ Nikodemus nari, “Pughe gri ei wuti iri gang nase pre mune wokuandi nase? Ni mune kumo nde umbo pe nar no pre munene wuri wundi kin tuqui segi.”

⁵ Jisas oyi nand nari, “Nge nu nganyene simbe guduw, wuti iri ni God nde si nambu nas tuqui segi, pudi ni mune wokuandi kin pugri nas, yumbo ur brequ si nare, di wuye Ququ Yuwon Ye ane pe wuye maip, tedi ni God nde si nambu nas kin tuqui. ⁶ Kiyi kumo ane wuti riri rindi kin te ni ghimbi wuse, pudi God ningg Ququ ni nei neng

di nei urupui ni nde vise. ⁷ Nu nge puq gad kin te ningg puye ghand wayequ, ‘Nu mune wokuandi ghase.’ ⁸ Nyumurighi ni nikin nde nei pe naghe. Nu qurur tungu, pudi nandi no kin sunyi te nei ghamb tuqui segi. Ququ Yuwon Ye ni wute nei urupui nem kin te nyumurighi kin pugri.”

⁹ Nikodemus pengu nand, “Ren kin te pughe gri ei?”

¹⁰ Jisas oyi nindig nari, “Nu Israel mingg tisa, pughe gri bu nu yumbo ren kin nei gubiny segi?”

¹¹ Nge nu nganyene simbe guduw, beghi yumbo nei bibiny kin te ningg wand bad, di yumbo buqod kin te ningg simbe bad, pudi nungoqi beghi simbe bad kin te wutungu yambu wari.

¹² Nge yumbo qi pe kin ningg simbe guduq di nungoqi wari te nganye puq wand segi. Muq nge nginy tu pe kin yumbo te ningg simbe gad, tedi nungoqi wari te nganye puq wand kin tuqui segi.

¹³ Wuti iri God ningg tiqe pe no segine, pudi wuti God nde pu nandi wuti nganye nas kin ni irine God nde tiqe pe nar no. ¹⁴ Moses ni qi wuye di nyumo segi ye pe tende ghati nindingi newo kin pugrine wuti God nde pu nandi wuti nganye nas kin ni wundingi newo no, ¹⁵ te ei wute ni nde gri God nei rimbig kin ni ris ris te kin ris ye.

¹⁶ “Te pugri God ni wute qi pe kin quan nganye yawo nirany righe kin te ningg nikin wo irine nganye nas kin te neny, ei te wute ni wo te nei rimbig kin ni riti segi pudi ris ris te kin ris ye.

¹⁷ Te pugri God ni wo tiqi nundog qi pe nandi ye ni wute ir nawo ningg nandi segi, pudi ni nde gri God ni wute nate ruwi ye. ¹⁸ Wute ni nde gri God nei rimbig kin ni yembe neny segi, pudi

ninge ni nde gri nei rimbig segi kin God ni yembe neny puq nand pre, te pugri ni God ningg wo irine nganye ni nde nyamb pe God nei rimbig segi. ¹⁹ God nari wute unje rip puq nand kin puate taq pugri: Wute mingg ti kin pugri ye te qi pe ven nde nandi pre, pudi wute ti kin pugri ye te si meri, di ni burpoq pe mas yawo kurem, te pugri ni yumbo yembe mindiny kin te brequ. ²⁰ Wute buagi yumbo ur brequ rind kin ni ti kin pugri ye te yambu rireng, di ni nde rindi segi, te pugri ni wune rimb, eti ni yumbo ur brequ rind kin te raqe ruso. ²¹ Pudi wute ninge wand nganyene kin rutungu ye ni ti kin pugri ye ninde rindi, ei te ni oghine ruqond ni yumbo yembe rindiny kin te God nari kin pugrine yembe rindiny.”

Jon wute wuye nap ye ni Jisas ningg wand simbe nand

²² Jisas Nikodemus temi wand mand pre, Jisas di nikin wute ane Jerusalem si miraq, mo tiqe Judia opu yeru kin tende mo ei nginy ninge ni wute te kin ane ris, di ni wuye nap. ²³ Jon ni Aionon tiqe ire Salim tumo yequ kin pe tende wute wuye nap, te pugri mong tende wuye quan rise, di wute priprine rindi ei ni wuye nap ningg. ²⁴ (Tende puayi Jon ni taq yenu segine.) ²⁵ Muq Jon ningg wute di Juda kin wuti iri ane wute wuye map ye te ningg ker mawo. ²⁶ Jon ningg wute Jon nde mandi di mari, “Tisa, wuti nu tequ Jordan pu ruso ruwo opu gri yequ kin, wuti te ningg nu simbe guad kin te, ni wute wuye nap, di wute buagi ni nde ruso.”

²⁷ Jon ni te kin ningg oyi nand nari, “Wuti segine yumbo God nde pu rindi kin nate ruwi.

²⁸ Nungoqi nonne segine nge wand gad kin te wutungu di nei wamb, ‘Nge Kraist segi, pudi nge ye kawo gadi di ni nawi.’ ²⁹ Wuti iri ni ngam nitaqi, tedi nyumbueg te ni te. Wuti aye te segi. Wuti te ni kimand nandi, ni nde tumo yenu, ni gibe ko nutungu di te ningg ni chumbuai nand. Te kin pugrine nge muq quan nganye chumbuai gad. ³⁰ Ni ei wute quan ni nde maru, nge nde oyi musoqne mandi.

³¹ “Wuti wam pu nandi kin ni yumbo buagi qi pe kin di wam kin ningg yumbui, wuti qi pe gri nandi kin ni qi pe ye, di ni qi pe kin yumbo te ningg wand nand. Wuti nginy tu wam pu nandi kin ni yumbo buagi qi pe kin di wam kin ni yumbui. ³² Ni yumbo nuqond di nutungu kin te ningg simbe nand, pudi wute ni simbe nand kin te rutungu segi. ³³ Ninge rutungu ye ni te kin ningg God ningg wand te nganyene puq rind ye. ³⁴ Te pugri God wuti tiqi nundog nandi ye te Ququ musoq musoq neng segi, pugri bu ni God ningg wand simbe nand. ³⁵ God ni wo quan nganye yawo nirang righe, di yumbo buagi ni nde si pe ni rundo. ³⁶ Wute ni wo nei rimbig ye ni ris ris te kin ris, pudi ninge ni wo nari kin pugrine puq ren segi ye ni ris ris te kin ris segi, te pugri God ni ker nuany di ni mai te wuse wuse te kin wuse ye.”

4

Jisas ni Samaria nyumbueg ire teri wand rind

¹ Parisi ninge ni wute quan Jisas nde ruso ni wuye nap di Jon ni musoqne wuye nap kin te

mutungu. ²⁻³ Muq Yumbui ni puq mand kin te nutungu, di ni Judia si niraq, munene Galili no. Pudi yumbo nganye Jisas ni wute wuye nap segi, pudi nikin wute ni oyi wute wuye map.

⁴ Muq ni Galili no ningg tedi ni Samaria gri ei no ye. ⁵ Pugri bu tiqe ire Sikar puq munduw kin ni Jekop ningg qi puch ire ni wo Josep neng ye tende tumone yequ kin tende nandi. ⁶ Jekop ningg wuye ghar tende nase. Muq 12 kilok kin pugri di Jisas wonji pu nandi kin te ningg ni buid omo, bu wuye ghar pe tende nas.

⁷⁻⁸ Muq Jisas nikin wute ni mir wong mand ningg tiqe pe mo pu yemu. Di nyumbueg Samaria kin ire wuye wut ningg wundi, di Jisas nyumbueg te ningg nari, “Nu nge wuye mune yegh ke.”

⁹ Nyumbueg Samaria kin ni Jisas ningg wuri, “Nu Judia kin di nge Samaria kin. Pughe kin ningg nu nge wuye kew ningg kuari?” (Te pugri Judia ni Samaria ane irepe mawo gudo segi.)

¹⁰ Jisas oyi nunduw nari, “God otiwo nungoqi yumbo neuq ye puq nand kin te di nu wuti muq wuye ningg pengu guduw kin te nei guab, tedi nu ni pengu ndig di ni oyi wuye nu ye di ghati segi kin te new.”

¹¹ Nyumbueg te wuri, “Yumbui, wuye ghar nen nage nganye no, di nu wuye ghat kin yumbo segi. Nu wuye pe di pati segi kin te muai nde pu ei kuate kuwi? ¹² Beghi koku Jekop ni wuye ghar nen neti nowi, di ni nikin wo ane wuye kuen me. Di ni kau sipsip ane wuye kuen riq. Nikin wuye ghar nen nase nase rindi muq beghi mune wuye kuen ne pe. Nu muq quan nganye yumbui di ni segi bri?”

¹³ Jisas oyi nunduw nari, “Wute wuye kuen me ye, ni mune yawo singar mati ye, ¹⁴ pudi wute wuye nge kem kin te me ye, ni mune yawo singar mati tuqui segi. Te pugri wuye nge kem kin te ni nde wuye qi pe kuyi kin pugri kuyi kuyi kuse di te kin ningg ni mati segi, mas mas te kin mas.”

¹⁵ Muq nyumbueg te Jisas ningg wuri, “Yumbui, nge wuye te kin yegh, ei te nge munene yawo singar kati segi, di priprine wuye kat ningg ven nde gadi segi.”

¹⁶ Jisas simbe nunduw nari, “Yo, nungaim simbe ndig, di ane mune wandi.”

¹⁷ Nyumbueg te oyi wund wuri, “Nge ngaim segi.”

Muq Jisas nari, “Nu kuari nu nungaim segi ye puq guad kin te nganyene. ¹⁸ Yumbo nganye taq pugri, nu asi nungaim 5-pela pu mas, di wuti muq nu tequ was kin ni nu nungaim segi. Nu mining puq guad kin te nganyene.”

¹⁹ Nyumbueg te wuri, “Yumbui, nge nei gab kin te pugri nu propet iri. ²⁰ Beghi koku ni rand pe ven nde God yumbui nyamb mirang, pudi nungoqi Juda pugri puq wand wari beghi Jerusalem ei God yumbui nyamb birag.”

²¹ Muq Jisas simbe nand nari, “Nge wand gad kin ren ei nei mbiny, ngeri ire wundi ye tende di nungoqi rand pe ven nde o Jerusalem pe wuyi yumbui nyamb wurang segi. ²² Nungoqi Samaria kin nungoqi yumbo nei wumbiny segi kin te yumbui nyamb wurany, pudi beghi Juda kin beghi wuti nei bibig kin te yumbui nyamb birag, te pugri God ni wute qi pe kin nate ruwi

kin te Juda ni te kin ningg simbe mand. ²³ Ngeri ire ghimbi puany ye, muq wundi pre, di wute nganyene wuyi yumbui nyamb rirang kin ni ququ pe gri di ni God yumbo ur yuwon ye rise kin pugri ei yumbui nyamb rirang. Te pugri wute God yumbui nyamb rirang kin ni wuyi pugri ei yumbui nyamb rirang ningg nari. ²⁴ God ni ququne, di ni ningg ququ nde gre pe ei wute ni yumbui nyamb rirang di ni God yumbo ur yuwon ye rise kin pugri ei yumbui nyamb rirang.”

²⁵ Muq nyumbueg te wuri, “Nge nei gab Mesaia nandi ye. Otiwo ni nandi di yumbo buagi ren ningg simbe nundug ye.” (Mesaia, te Kraist kin pugrine, di ni teri puate irene.)

²⁶ Muq Jisas simbe nand nari, “Nge nu temu wand bad kin nge wuti te.”

Jisas nikin wute munene mandi

²⁷ Jisas nyumbueg Samaria kin te teri wand wandne yeru muq nikin wute mir wong mand ningg mo pre mune mandi, di Jisas nyumbueg te teri wand wand yeru muqond, te ningg ni puye mand. Pudi ni pengu mand mari, “Nu pughe ningg kuari?” o “Nu pughe ningg nyumbueg te tequ wand wand?” ni pugri puq mand segi.

²⁸ Muq nyumbueg te wuye os te si wuraq wus, munene tiqe wuso di wute buagi tiqe pe kin te ningg wuri, ²⁹ “Nungoqi wandi, wuti iri nge asi yumbo yembe gidiny ye te simbe nindigh omo kin nen wuqoind. Wuti nen Kraist bri?” ³⁰ Ni quan buagine tiqe pe pu riyi ri di Jisas nde rundo.

³¹ Wute buagi rundo segine Jisas nikin wute ni ningg mari, “Tisa, be mir ghand.”

³² Pudi Jisas oyi simbe nindim nari, “Nge mir te nungoqi nei wamb segi.”

³³ Muq nikin wute te mutungu di oyi oyi pengu mand mari, “Wute ninge mandi, mir meng ne pu bri?”

³⁴ Jisas oyi nindim nari, “Nge mir taq wuti nge tiqi nundogh gadi kin ni nari ye yembe te yembe gidiny di omone ei kawo. ³⁵ Nungoqi wand ire wutungu mari, ‘Irew 4-pela pre di mir bi pawo.’ Nge nungoqi simbe guduq, rar wat wuny te wuqond, ni nguan pre pu rise. ³⁶ Muq wuti mir bi nawo ye God ni wong naind. Muq ni wute mas mas te kin mas kin te ningg mir bi nawo, ei te wuti mir ni righe kin di wuti mir bi nawo kin anene chumbuai mand. ³⁷ Wand puch ven, ‘Wuti iri mir ni righe, di iri mir bi nawo’ ye te nganyene. ³⁸ Nge nungoqi tiqi gudoqu wo yumbo nungoqi wi righe segi kin te bi wawo. Aye ni yembe yumbui mand, di nungoqi ni yembe mand kin te ei bi wawo.”

³⁹ Nyumbueg te simbe wund wuri, “Ni nge yumbo ur asi yembe gidiny kin te simbe nindigh omo.” Pugri bu Samaria kin wute nganye buagi tiqe tende ris kin ni Jisas nei rimbig. ⁴⁰ Pugri bu Samaria kin wute buagi tiqe pe pu riyi ri Jisas nde rundo ni simbe rindig ei ni ane ris ningg. Di Jisas ni ane ris nginy temi. ⁴¹ Di Jisas ni wand simbe nand kin te ningg wute nganye buagi ni nei rimbig.

⁴² Muq ni nyumbueg te ningg riri, “Nu beghi simbe gudug kin te ninggne beghi ni nei bibig segi, muq beghi bonne putungu pre, di nei bab wuti nen ni nganyene nganye wute qi pe kin nate ruwi ye.”

Jisas ni wo iri num gureg kin te sabi nindig

⁴³ Jisas ni Samaria nas nginy temi pre tende dobu ni Samaria si niraq Galili no. ⁴⁴ Muq Jisas nikinne pugri simbe nand nari, “Propet ni wute nikin tiqe kinne yuwon ruang segi.” ⁴⁵ Wute Galili kin ni God asi Israel mingg wo si nare mas kin te nei rimbiny ningg Jerusalem ris di Jisas yumbo ur bei nand kin te ruqond pre, pugri bu Jisas ni nondo Galili nitari righe di ni Jisas chumbuai rindig.

⁴⁶ Jisas ni munene tiqe ire Kana puq munduw kin ni Galili opu yequ ye tende no. Tiqe te ningg ni asi nari di wuye tinde kuso wain kuse. Di wuti iri ni Juda mingg wuti nyamb kin ni wo num yumbui nganye gureg pu Kaperneam nase. ⁴⁷ Wuti nen ni Jisas Judia pu Galili nandi pre kin te nutungu, ni Jisas nde newo no di simbe nindig ei ni no di ni kuwonyimi nati ningg tumo pu nase kin te sabi nindig.

⁴⁸ Jisas wuti te simbe nindig nari, “Nungoqi kin iri nge nei nimbigh segi. Nge yumbo ur gre kin te bei gad kin te wuqond, tedi nge nei wumbigh.”

⁴⁹ Wuti nyamb kin te nari, “Yumbui, nu ghati yi, eti nge wo nati.”

⁵⁰ Jisas oyi nand nari, “Nu yo. Nu wo nati segi, nas ye.”

Wuti nyamb kin te Jisas ningg wand te nutungu di no. ⁵¹ Ni baj pe no nitari righe segine nikin te yembe ye wute te mandi ngimi muqoind di mari, “Nu wo yabe oghi pre.” ⁵² Ni pughe puayi oghi kin te ningg pengu nand di ni mari, “Kambe 1 kilok kin pugri ni ghimbi sungue kin num te oghi.”

⁵³ Muq ni nei namb, kambe ngeri pugri ye pe nganye Jisas ni simbe nindig nari, “Nu wo nati segi, nas ye.” Pugri bu wuti nyamb kin di nikin ngam wo ane Jisas nei rimbig.

⁵⁴ Asi Jisas Judia pu Galili no kin tende puayi ni yumbo ur gre kin ire bei neny pre, di muq aye wen mune bei neny.

5

Jisas wuti nyinge nare tuqui segi kin te sabi nindig

¹ Jisas ni Juda mingg wuti nyamb kin iri wo te sabi nindig pre, di Juda ni ngeri yumbui ire chumbuai rindiny kin te ningg Jerusalem newo no. ² Muq Jerusalem tende ngimrawu ire ni Sipsip Ngimrawu puq munduw kin tende tumone wuye ngamo ire Hibu wand pe Betesda puq munduw kin tende wuse. Di baj wase ede 5 pela pu wuye ngamo pe tende mase mase mondo mandi. ³⁻⁴ Wase ede pe tende wute num kin nganye buagi pripri ris: wute ninge rar rit segi kin, ninge nyinge brequ rise nyinge rire tuqui segi kin, di ninge quangi rind kin.* ⁵ Wuti iri ni nyinge nare tuqui segi pu nas ber 38 pela pu nawo kin ni anene tende nas. ⁶ Jisas wuti te tende nase kin te nuqoind di wute ninge simbe rindig riri ni asine

---

* **5:3-4:** Wute ninge mari wand puch aye ves ven nde visene. Wand te kin taq pugri: “Ni tende mas di angelo ni wuye te ideng nap ningg ghimbi mawo. Yumbui ningg angelo nginy iri iri nati ni, wuye ideng nap. Di wute ninge num isis kureny kin tumone tende ris kin ni wuti pughe ye brequne naghe no ye te ni num oghi.”

pugri pu nase. Segi ni pengu nindig nari, “Nu mune oghi ningg kuari?”

⁷ Muq wuti num kin te oyi nand nari, “Yumbui, nge wuye ideng kup kin tende puayi wute nge ghav mindigh wuye pe mi kaghe kin wute segi. Nge kaghe ko pune di wuti aye naghe no sunyi nateri pre.”

⁸ Muq Jisas wuti num kin te ningg nari, “Yes yewo! Nunon kuase kin sunyi te ghati di nyinge ghare yo.” ⁹ Muq wuti te opu oghi, nikin nase kin sunyi te nateri di nyinge nare no.

Jisas ni wuti te sabi nindig kin te nginy Sabat kin tende puayi puq nen, ¹⁰ di te ningg Juda mingg wute nyamb kin ni wuti te Jisas sabi nindig mune oghi kin te ningg mari, “Muq te Sabat, lo ni nu sunyi ghare yo kin te ningg segi puq wund.”

¹¹ Wuti Jisas sabi nindig oghi kin te oyi nand nari, “Wuti nge sabi nindigh oghi kin ni nge simbe nindigh nari, ‘Nu sunyi ghati di nyinge ghare yo’.”

¹² Muq ni pengu mindig, “Wuti tughe bu nu sunyi kuateri di nyinge kuare kuo puq nunduw?”

¹³ Pudi wuti te ni wuti sabi nindig kin te nei nimbig segi, te pugri Jisas ni wute buagi tende tumone yeru kin tende mingi nar no pre.

¹⁴ Dobu Jisas ni wuti te God ningg baj pe tende nas nuqoind di simbe nindig nari, “Nu tungu, nu mune oghi pre. Muq nu munene yumbo ur brequ ghand wayequ, eti mune num yumbui nganye kurew.” ¹⁵ Muq wuti te no, di Juda mingg wute nyamb kin te pugri simbe nindim nari, “Wuti taq Jisas bu nge sabi nindigh.”

God ningg wo nde gri wute mas ye

¹⁶ Pugri bu Jisas ni Sabat kin nginy te ningg ni yumbo ren puq nen kin te ningg Juda ni Jisas unje maip mai isis meng. ¹⁷ Jisas ni simbe nindim nari, “Nge wuyi nikin yembe te kin yembe nand nand rindi rindi muq, di nge mune pugrine yembe gad ye.” ¹⁸ Te kin ningg wute Juda kin ni buid map ei Jisas mi nati ningg. Ni Sabat lo gure nuaq kin te ninggne segi, pudi ni God nikin kiyi puq nindig kin te ningg anene. Te pugri ni puq nand kin te ningg ni nari ni God temi tuquine kin pugri.

¹⁹ Muq Jisas ni oyi pugri simbe nindim nari, “Nge nungoqi nganyene simbe guduq, wo ni nikinne yumbo yembe nindiny kin tuqui segi. Ni kiyi yumbo yembe nindiny nuqond kin tene yembe nindiny, te pugri yumbo kiyi yembe nindiny kin te wo segine yembe nindiny ye. ²⁰ Te pugri kiyi ni kuwonyimi quan nganye yawo nirang righe, di te ningg ni yumbo buagi yembe nindiny kin te bei nindig omo. Te nganye, ni yumbo mune nganye yumbui kin te bei neng ye te ningg nungoqi puye wand ye. ²¹ Wuyi ni wute mati kin nindimi mewo di simbe nindim ni mune mas ye, pugrine kuwonyimi ni wute pughe ye nindimi mewo yawo gureg kin te nindimi mewo ye. ²² Wuyi ni wute ir nawo segi, pudi ni kuwonyimi gre neng di wute ir nawo, ²³ ei te wute buagi wuyi nyamb rindivi viyo kin pugrine kuwonyimi nyamb rindivi viyo. Wuti iri kuwonyimi nyamb rindivi viyo segi, te ni wuyi ni tiqi nundog nandi ye te anene ni nyamb te rindivi viyo segi.

²⁴ “Nge nungoqi nganyene simbe guduq, wuti nge wand gad kin te nutungu di wuti nge tiqi

nundogh gadi kin te nei nimbigh ye, ni nas nas te kin nas di wuyi ni yembe neng segi. Te pugri ni wute mati kin pugri ye pe tende pu newo naghe no wute mas kin pugri pe tende no pre. ²⁵ Nge nungoqi nganyene simbe guduq, ngeri ire wundi ye te muq wundi pre di muq ven nde puayi wute mati pu pugri mas ye ni God ningg wo wand nand kin te mutungu, di wute mutungu kin ni mas ye. ²⁶ Te pugri wuyi ni nde gri wute mas di te kin pugrine muq ni kuwonyimi gre neng ei ninde gri wute mas. ²⁷ Di ni wute ir nawo kin gre neng, te pugri ni God nde pu nandi wuti nganye nas ye.

²⁸ “Nungoqi nge simbe gad kin ren ningg puye wand wayequ, te pugri ngeri ire wundi kin tende puayi wute riti kin buagi ngamo pe rise kin ni wand nand kin te rutungu, ²⁹ di res riwo ye. Wute yumbo ur oghi rind ye ni res riwo di ris, di wute yumbo ur brequ rind ye ni res riwo ei God ni yembe neny. ³⁰ Nge ngening nde gre pene yumbo ninge yembe gidiny tuqui segi. Nge wand kutungu kin pugrine wute ir kawo, di wute ir kawo kin te tuquine ir kawo, te pugri nge ngeningne yumbo ren puq ken segi, pudi wuti nge tiqi nundogh kin ni nge yumbo ren puq ken ningg nari.”

Jisas ni nikin ningg wand simbe nand

³¹ Muq Jisas ni mune simbe nand nari, “Nge ngening ningg wand simbe gad, tedi nungoqi nge wand simbe gad kin te nganyene puq wand kin tuqui segi. ³² Wuti aye iri wand ghav nand kin ni nge ningg simbe nand ye, di nge nei gab ni wand nand ye te nganyene.

³³ “Nungoqi wute Jon nde tiqi wundom mo, di ni wand nganyene kin te ningg simbe nindim. ³⁴ Ren kin te wute nge wand ghav mindigh ningg kari segi. Pudi Jon nge ningg wand simbe nand kin te simbe gad ei nungoqi te nei wumbiny di God nungoqi nitaqu wowi. ³⁵ Jon ni lam kin pugri nimbiq di wute ti neny, di nungoqi nonne wondo ti pe tende chumbuai ane was.

³⁶ “Jon nge ningg wand simbe nand kin te ni nge wand ghav nindigh. Pudi yembe nge wuyi negh yembe gidiny di omone ei kawo ye ni quan nganye ghav rind, te pugri wuyi nge tiqi nundogh gadi. ³⁷ Di wuyi nge tiqi nundogh gadi ye ni nikinne nge ningg simbe nand pre. Nungoqi ni wand nand kin gibe ko te wuntungu segi, di ni quenge wundig segi, ³⁸ di ni ningg wand nungoqi nde umbo pe vise segi, te pugri nungoqi nge ni tiqi nundogh gadi kin nge wand simbe gad kin te nganyene puq wand segi. ³⁹ Nungoqi wand God ningg buk pe rise kin te wuqond nei wumbiny ningg, te pugri nungoqi wari nungoqi pugri puq wen ei was was te kin was ye. Wand buk pe rise kin te nge ninggne ur mand, ⁴⁰ pudi nungoqi nge nde wandi ei was was te kin was yambu wari.

⁴¹ “Wute nge nyamb mindivi viyo kin te ningg kari segi, ⁴² pudi nge nungoqi nei gubuq pre. Nge nei gab kin te pugri God wute yawo nirany righe kin pugri ye te nungoqi nde umbo pe rise segi. ⁴³ Nge wuyi nde nyamb pe gadi, di nungoqi nge wand gad kin te wutungu segi. Pudi wuti iri nikin nde nyamb pe nandi tedi nungoqi ni ningg wand wutungu. ⁴⁴ Nungoqi nonne oyi oyi nyamb

wundivi viyo, di nungoqi yumbo ur ninge puq wen ei God irine nas ye nungoqi nyamb nindivi viyo ningg puq wen segi, tedi pughe gri ei nge nei wumbigh?

⁴⁵ “Pudi eti nungoqi nei wumbiq wari nge wuyi simbe gidig kari nungoqi unje wap, pugri nei wamb wayequ. Wuti wuyi simbe nindig nari nungoqi unje wap puq nand kin te Moses, nungoqi non wari ni nungoqi ghav nunduq ye.

⁴⁶ Nungoqi nganyene nganye Moses wand nand kin te wari nganyene, tedi nge wand gad kin te anene wari nganyene, te pugri Moses ni nge ningg wand ur nand. ⁴⁷ Pudi muq nungoqi Moses wand ur nand ye te wari nganyene puq wand segi, tedi pughe gri ei nge wand gad kin te wari nganyene?”

6

Jisas wute 5 tausen pela mir bag namb

Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17

¹⁻² Jisas ni wute num kin sabi nindiny ye yumbo ur te bei nand, pugri bu ni nikin ningg wand simbe nand pre tende dobu ni Galili wuye ngamo yumbui nisiq opu gri no, di wute nganye buagi nganye ni nde dobu ruru. (Wuye ngamo te ni nyamb aye Taiberias.) ³ Muq Jisas ni rand pe newo no di nikin wute ane mas. ⁴ God asi Israel mingg wo rar nuqond mas kin ngeri chumbuai mindiny ye te tumo rind. ⁵ Jisas ni rar nat di wute nganye buagi ni nde riwo ruru kin te nuqond, di ni Pilip ningg nari, “Beghi bret muainde wong bad ei wute ren peny riq?” ⁶ Ni pugri puq nand ei

nuqond Pilip ni pughe gri ei oyi nand, pudi Jisas ni yumbo puq nen kin te nei namb pre. ⁷ Pilip oyi nand nari, “Irew 8-pela kin fotnait pe beghi bret wong bad, pudi wute buagi ren puch puch riq kin tuqui segi.”

⁸ Jisas nikin wuti aye iri, Andru, Saimon Pita kigam ni nari, ⁹ “Wokuandi iri nen nas kin ni bret wokuandi bali pe yembe mindiny kin te 5-pela pu rise, di umo woju teri ane rise, pudi ren ninggne wute buagi ren bag bab tuqui segi.”

¹⁰ Jisas nari, “Wute buagi simbe wundiny chuchu ris.” Mong tende nyungo nganye buagi ris, di wute buagi nyungo pe tende chuchu ris. (Wute buagi tende ris kin te quayine ni 5 tausen kin pugri.) ¹¹ Muq Jisas bret te nateri, Yumbui chumbuai nindig pre. Di neny neny ruso wute buagi tuqui nap, di umo te mune pugrine puq neny. ¹² Ni quan buagine riq mir rimb pre, Jisas nikin wute ningg nari, “Nungoqi wo bret cham te dong wand, cham ninge si ware rise segi kin.” ¹³ Pugri bu ni mo, bret bali pe yembe mindiny kin wute riq tuqui segi cham ris kin te dong mand, di imbi pe mawo righe ruso imbi 12-pela pu bre mand.

¹⁴ Wute buagi Jisas yumbo ur gre ye ven puq nen kin te nuqond pre tende dobu riri, “Nganyene nganye, wuti nen ningg asi Moses simbe nand nari, ‘Propet iri ni qi pe nandi ye’.” ¹⁵ Jisas ni nei namb wute te rindi di ni gri buid riping ei Jisas king ningg nas, pugri bu ni rand te si neri, nikin irine rand aye pe no.

*Jisas wuye wam nyinge nare no
Matyu 14:22-33; Mak 6:45-52*

¹⁶ Bur yuram tende puayi Jisas nikin wute te wuye ngamo yumbui pe maghe mo, ¹⁷ bot pe mewo mo di wuye ngamo yumbui te misiq opu gri Kaperneam tende mo ningg. Muq bur ir kui pre, di Jisas ninde nandi segine. ¹⁸ Nyumurighi yumbui nganye naghe, di wuye te quan nganye bir bir gudi. ¹⁹ Ni mo 5 kilomita kin pugri ye pe tende Jisas wuye wamne ni nde tiq nyinge nare nandi kin te muqoind, di ni wune mamb. ²⁰ Pudi Jisas ni simbe nindim nari, “Wune wamb wayequ, ngene bu gadi.” ²¹ Muq ni chumbuai ane bot pe mi newo, di bot opu brequne jiji pe opu ni mo puq mand kin tende yequ.

²² Yambgriq wute buagi wuye ngamo yumbui opu gri yeru kin ni nei rimb bot irene tende yequ di Jisas ane bot pe newo no segi, pudi nikin wutene bot pe tende mewo mo. ²³ Muq bot ninge Taiberias pu rindi, Yumbui ni bret 5-pela pu nateri God chumbuai nindig pre wute neny riq kin sunyi pe tende tumone yeru. ²⁴ Wute buagi ruqond Jisas nikin wute ane tende yemu segi, di ni bot pe riwo ruso di Kaperneam ruru Jisas meri riting.

Jisas ni bret kin pugri wute maq di mas ye

²⁵ Ni Jisas wuye ngamo yumbui pe ruso riwo opu gri yenu ruqoind di pengu rindig, “Tisa, nu pughe puayi ren guadi?”

²⁶ Jisas oyi nand nari, “Nge nungoqi nganyene simbe guduq, te pugri nungoqi nge yumbo ur gre ye bei gad wuqond kin te ningg nge meri wutigh

segi. Nungoqi bret waq di omo waq kin tuqui segi ye te ningg nge meri wutigh. ²⁷ Nungoqi mir brequene brequ rise kin te ningg yembe wand wayequ, pudi mir pe ei pas pas te kin pas ye te ningg ei yembe wand. Mir te wuti God nde pu nandi wuti nganye nas kin ni nungoqi neuq ye. Te pugri God nge wuyi ni ningg chumbuai nand kin te bei nand pre.”

²⁸ Muq ni pengu rind riri, “Beghi pughe sin pen ei God nari kin yembe te yembe bad?”

²⁹ Jisas oyi nand nari, “God ningg yembe taq: wuti God tiqi nundog nandi kin te ei nei wumbig.”

³⁰ Muq ni Jisas pengu rindig, “Nu yumbo ur gre kin pughe ye bei guad, di te beghi buqod di nu nei bubuw? Nu pughe sin ei kuen? ³¹ Beghi koku ni mir ire mana puq munduw kin qi wuye di nyumo segi ye pe tende riq kin te God ningg wand buk pe rise kin te ane tuquine, ‘Ni nginy tu pe pu bret neny riq’.” *[Kis 16:4]*

³² Jisas simbe nindiny nari, “Nge nungoqi nganyene simbe guduq, Moses nungoqi nuqo bret te nginy tu pe pu neny segi. Nge wuyi nungoqi bret nganye nginy tu pe pu neuq. ³³ Te pugri God ni bret taq wuti nginy tu pe pu nandi, di ni nde gri wute qi pe kin ris ye.”

³⁴ Muq ni riri, “Yumbui, muq pu ruso otiwo beghi bret te yengu.”

³⁵ Muq Jisas nari, “Bret wute maq di mas mas te kin mas ye te nge. Wute nge nde rindi kin ni mir kureny segi, di wute nge nei rimbigh kin ni yawo singar riti tuqui segi ye. ³⁶ Pudi nge nungoqi simbe guduq pre kin pugri, nungoqi nge wuqoind

pre pudi nei wumbigh segine. ³⁷ Wute buagi wuyi nge negh kin te nge nde rindi ye, di wute nge nde rindi ye nge kring kap ruso segi. ³⁸ Te pugri nge nginy tu wam pu gadi kin nge ngening yumbo yembe gidiny ningg gadi segi, pudi wuti nge tiqi nundogh gadi kin ni nari kin yembe te yembe gidiny ningg bu gadi. ³⁹ Di ni nari kin yembe taq pugri: wute buagi nge negh kin te si kare segi, pudi ngeri pre kin tende puayi nge kari di res riwo. ⁴⁰ Nge wuyi ni nari kin taq pugri: wute buagi ni kuwonyimi ruqoind di nei rimbigh kin ni ris ris te kin ris, di ngeri pre kin tende puayi nge kari di mune res riwo ye.”

⁴¹ Jisas ni nari, “Nge ngeningne te bret nginy tu pe pu wuti wi kin,” pugri bu Juda ni te kin ningg kin kin ker mawo. ⁴² Ni mari, “Wuti nen Jisas ni Josep ningg wo, ni kiyi di kumo ane begghi nei bibiny. Pughe gri ate ni muq nari ni nginy tu wam pu nandi?”

⁴³ Jisas oyi nand nari, “Nungoqi non non ker wawo wayequ. ⁴⁴ Wuti iri nikinne nge nde nandi tuqui segi, pudi wuyi nge tiqi nundogh gadi kin ni gri nei neng tedi nge nde nandi tuqui, di ngeri pre kin tende puayi nge gidingi newo ye. ⁴⁵ Wand ven te propet iri ni ur nand pu vise. Wand ven taq pugri, ‘God ni quan buagine nei neny di ni nei rimb.’

[Ais 54:13]

Wute buagi ni wuyi nde pu wand rutungu di nei riteri kin ni nge nde rindi ye. ⁴⁶ Wuti iri wuyi nuqoind segine, pudi wuti God nde pu nandi kin ni wuyi nuqoind pre. ⁴⁷ Nge nungoqi nganyene simbe guduq, wuti nge wand gad kin te nutungu nari nganyene puq nand kin ni nas nas te kin nas

ye. ⁴⁸ Nge ngeningne te bret, wute te riq di ris ris te kin ris ye. ⁴⁹ Nungoqi nuqo bret ire mana puq munduw kin te qi jijine kuse kin tende riq, pudi ni riti. ⁵⁰ Pudi bret wen nginy tu wam pu wundi kin te wute segine riq di riti segi. ⁵¹ Nge ngeningne te bret wute riq di riti segi ye, nginy tu wam pu wuti wi kin te. Wuti iri ni bret wen naq, ni nas nas te kin nas ye. Bret wen te nge ngening ghimbi, wute buagi qi pe kin kenye ei ni ris.”

⁵² Muq Juda ni kin kinne oyi oyi quan nganye ker mawo di mari, “Pughe gri ei wuti nen nikin ghimbi som te nengu paq?”

⁵³ Jisas simbe nindim nari, “Nge nungoqi nganyene simbe guduq, nungoqi wuti God nde pu nandi wuti nganye nas kin ni ningg som te waq segi di ni yavi waq segi, tedi nungoqi was segi. ⁵⁴ Wute nge som riq di yavi riq ye ni ris ris te kin ris, di otiwo ngeri pre kin tende puayi nge gidiri riwo ye. ⁵⁵ Te pugri nge som te mir nganye, di nge yavi te wuye nganye we kin. ⁵⁶ Wute nge som riq, di nge yavi riq, nge ni ane irene pas. ⁵⁷ Wuyi nas nas te kin nas ye ni nge tiqi nundogh gadi, di ninde gri nge kas, di te kin pugrine wute nge me kin te nge nde gri ni mas. ⁵⁸ Bret taq wen bu nginy tu wam pu wuti wi ye. Nungoqi nuqo ni mana riq di riti, pudi wuti bret wen naq ye ni nas nas te kin nas.” ⁵⁹ Jisas ren simbe nand kin te ni Kaperneam God yumbui nyamb mirang kin baj pe ni wand wute bei neny kin tende puayi ni simbe nand.

Jisas nikin wute nganye buagi Jisas dob reng

⁶⁰ Jisas nikin wute nganye buagi Jisas wand nand kin te rutungu riri, “Wand ven te quan nganye gre kin. Tughe ei wand ven rutungu?”

⁶¹ Jisas nikin wute ni pugri nei rimb kin te ni asine nei namb pre, pugri bu ni simbe nindiny nari, “Nungoqi wand ren ningg nge dob bri wegh? ⁶² Nge wuti God nde pu gadi wuti nganye kas kin nge munene asi kas kin sunyi pe kewo ko kin te wuqond, tedi nungoqi pughe sin ei wen! ⁶³ God ningg Ququ nde gri wute ris, wute mingg gre pene tuqui segi. Wand nge nungoqi simbe guduq kin te ningg God ningg Ququ nungoqi nde nandi di nungoqi was was te kin was. ⁶⁴ Pudi nungoqi kin ninge nge wand gad kin te wutungu wari te nganyene segi.” Ni puq nand kin puate te pugri wuti pughe ye Jisas ningg wand te nutungu nari te nganyene segi, di wuti pughe ye ei Jisas veri nde si pe ni nondo kin te God ni asine yumbo buagi qi pe kin yembe nindiny kin tende puayine Jisas nei namb pre. ⁶⁵ Ni mune nganye simbe nand nari, “Te kin ningg bu nge nungoqi simbe guduq kari, wuti iri nikinne nge nde nandi kin tuqui segi, pudi wuyine nari tedi tuqui.”

⁶⁶ Jisas puq nand kin te ningg wute ninge Jisas nde dobu ruru kin ni dob reng di ninde dobu ruru segi. ⁶⁷ Muq Jisas nikin wute 12-pela pu te pengu nindim nari, “Nungoqi ni ane wo ye bri?”

⁶⁸ Saimon Pita oyi nand nari, “Yumbui, beghi tughe nde ei po? Nu irine qa pas pas te kin pas ye wand te rise. ⁶⁹ Beghi nu nei bubuw, di nei bab te pugri nu wuti yuwon nganye God nde pu guadi kin.”

⁷⁰ Muq Jisas oyi nand nari, “Nge nungoqi 12-pela pu kupuqu wo. Pudi nungoqi kin iri te ququ brequ mingg yumbui ni ningg wo!” ⁷¹ Ni puq nand kin te Judas, Saimon Iskariot ningg wo, ni Jisas ningg wute 12-pela ye te kin iri, pudi otiwo ni Jisas veri nde si pe ni nondo ye, ni ningg bu nari.

7

Jisas ni kiqam Jisas nei mimbig segi

¹ Tende dobu Jisas ni tiqe Galili opu yeru kin te nuqond nuqond no. Ni Judia no yambu nari, te pugri Juda mingg wute nyamb kin tende mas kin ni Jisas mi ningg ghimbi pu mas. ² Juda ni mir bi mawo kin ngeri te ningg ni baj yirbu pu mas di chumbuai mand ye ngeri te tumo rind kin tende puayi ³ Jisas ni kiqam simbe mindig mari, “Nu muqdi tiqe wen si raq di Judia yo, ei te nu non wute nu yumbo ur gre ye bei ghand muqond. ⁴ Wuti iri ni nyamb yumbui vise ningg nari kin ni suqo grine yumbo yembe nindiny segi. Nu yo yumbo ren puq yen ei wute buagi nu nei rumbuw.” ⁵ Jisas kiqam ni Jisas nikin ningg wand simbe nand kin te nganyene puq mand segi, pugri bu ni puq mand.

⁶ Te kin ningg di Jisas ni simbe nindim nari, “Nge ko kin ngeri te segine. Nungoqi segi puayi wo ye. ⁷ Wute buagi nungoqi yambu rireuq tuqui segi, pudi nge yambu riregh, te pugri nge ni yumbo ur brequ rind kin te ningg simbe gad. ⁸ Nungoqi mir pe tende wo. Nge mir pe tende prine kewo ko segi ye, te pugri nge ko kin ngeri

te muq segine.” ⁹ Ni pugri puq nand di Galili ne nas.

¹⁰ Pudi ni kiqam mir pe tende mo pre, muq ni suqo grine naru, ni raqene no segi. ¹¹ Muq mir pe tende Juda mingg wute nyamb kin ni Jisas ningg rar rar mas, di oyi oyi pengu mand, “Wuti te muainde nas?”

¹² Wute buagi yeru pe mingi tende wute quan Jisas ningg misag rire. Ninge riri, “Ni wuti oghi ye.”

Ninge oyi rind riri, “Yewo, ni wute wandoqi nindiny ye.”

¹³ Pudi wute buagi nde rar pene ni Jisas ningg wand rind segi, te pugri ni Juda mingg wute nyamb kin te wune rimbim.

Jisas ni God ningg wand bir nawo

¹⁴ Mir yembe mindiny ye te mingi mingi yemu, Jisas ni God ningg baj pe nar no di God ningg wand wute bei neny. ¹⁵ Juda mingg wute nyamb kin ni puye mand di pengu mand mari, “Wuti nen pughe gri ate skul nand segi pudi ni yumbo quan nganye nei nimbiny?”

¹⁶ Jisas oyi nand nari, “Nge wand simbe gad kin te nge ngening nde nei pe simbe gad segi. Wand ven te wuti nge tiqi nundogh gadi kin ni nde pu vindi. ¹⁷ Wuti iri God nari kin pugrine puq nen ningg nari, tedi ni segine nei namb ye tuqui te pugri wand nge simbe gad kin te God nde pu vindi, o nge ngening nde nei pe simbe gad. ¹⁸ Wuti ni nikin nde nei pe simbe nand kin ni pugri puq nen ei ni nyamb kin nas ningg nari. Pudi wuti iri wuti ni tiqi nundog nandi

kin ni nyamb te ningg yembe nand kin ni wand nganyene kin simbe nand ye. Ni wandoqi nand segi. ¹⁹ Moses nungoqi lo neuq, pudi nungoqi lo te gure wawo. Pughe kin ningg nungoqi nge wi ningg?”

²⁰ Wute buagi oyi rind riri, “Ququ brequ nu nde nas. Wute pughe ye nu mi ningg?”

²¹ Jisas oyi nand nari, “Nge yumbo ur gre ye ire bei guduq di nungoqi puye wand. ²² Pudi Moses nungoqi ghimbi dugu chongo pend wawo ningg nari, pugri bu nungoqi Sabat kin nginy tende wo ghimbi dugu chongo pend wam. (Moses nungoqi ghimbi dugu chongo pend wawo ningg nari, pudi nungoqi nuqo ni te kin puate mi righe.) ²³ Muq nungoqi Sabat kin nginy wo ghimbi dugu chongo pend wam, di Moses ningg lo gure waq segi, pudi pughe kin ningg nge wuti Sabat kin nginy te ningg sabi gidig kin te ningg ker wawo? ²⁴ Nungoqi non nde nei pene wute unje map puq wundim wayequ. Nungoqi wute wuqond muqdi tuquine ir wawo.”

Jisas ni Kraist bri?

²⁵ Muq Jerusalem kin wute ninge pengu rind riri, “Wuti mi puq mand kin tene bri nen? ²⁶ Muq ni rar quan mingine yenu wand nand, di wute ni ningg wand ninge simbe mand segi. Beghi ningg wute nyamb kin ni nei mamb wuti nen nganyene Kraist bri? ²⁷ Wuti nen ni tiqe beghi nei bab, pudi otiwo Kraist nganye nandi kin ni tiqe wuti iri nei numbuw ye tuqui segi.”

²⁸ Muq God ningg baj kin imb pe tende Jisas ni wute wand bei neny nenyne di nari, “Te

nganye nungoqi nge nei wumbigh, di nge muai pu gadi kin te nei wamb. Pudi nge ngeningne ren gadi segi. Ni nge tiqi nundogh gadi kin te nganyene. Pudi nungoqi ni nei wumbig segi, ²⁹ nge ngeningne ni nei gibig, te pugri nge ni nde pu gadi, di ni nge tiqi nundogh gadi.”

³⁰ Jisas ni wand ren simbe nand kin te ningg Jerusalem kin wute ninge ni mait nase ningg, pudi wuti iri Jisas nait nase segi, te pugri Jisas ni mait nase kin ngeri te segine. ³¹ Jisas ni yumbo ur gre ye bei nand kin te ningg wute nganye buagi ni nei rimbig. Ni riri, “Asi mari Kraist ni nandi di yumbo ur gre ye nganye ei bei nand puq mand kin te muq wuti nen ni yumbo ur bei nand kin te wand te ane tuquine.”

³² Parisi ni wute Jisas ningg pugri misag rire kin te mutungu. Muq prist mingg yumbui di Parisi ane wute God ningg baj yeng muaw kin te tiqi mundom mo ei Jisas mait nase ningg.

³³ Jisas nari, “Nge nungoqi ane musoqne pas, pre di wuti nge tiqi nundogh gadi kin ni nde mune ko. ³⁴ Nungoqi nge meri wutigh, pudi nge wuqoind segi, di nge kas kin pe tende nungoqi waru kin tuqui segi.”

³⁵ Juda mingg wute nyamb kin oyi oyi wand wand mare mari, “Wuti nen ni muainde bri no ningg bu nari ni no di beghi buqoid kin tuqui segi? Ni tiqe aye pe beghi wute tende mas, di wute Grik kin te God ningg wand bei nem kin pe tende bri no? ³⁶ Puate pughe ningg bu ni nari, ‘Nungoqi nge meri wutigh pudi nge wuqoind tuqui segi,’ di ‘Nge kas kin pe te nungoqi waru tuqui segi?’”

³⁷ Muq mir yembe mindiny rusu rusu mir te pre kin nginy di nginy te yumbui nganye. Nginy te ningg Jisas nes newo, di quan kumone simbe nand nari, “Wuti iri yawo singar nati tedi nge nde nandi, ei wuye ne. ³⁸ God ningg wand buk pe vise kin taq pugri, wute nge nei mimbigh kin ni wuye wute me di mas kin te ni nde wuye ambri kin pugri yuroru gud gud kuse.” ³⁹ Jisas puq nand kin te ni Ququ Yuwon Ye wute ni nei rimbigh kin te neny ye te ningg nari. Pudi Jisas ni nati pre di mune nes newo nginy tu wam newo no di yumbui ningg nas segine, pugri bu wute ni nei rimbigh kin te Ququ Yuwon Ye neny segine.

⁴⁰ Jisas ni wand simbe nand rutungu kin te ningg wute ninge riri, “Nganyene nganye, wuti nen ni propet iri beghi ghimbi buag kin te.”

⁴¹ Ninge riri, “Ni Kraist.” Pudi ninge pengu rind rindne, “Pughe gri ei Kraist Galili pu nandi? ⁴² Wand buk pe vise buqod kin te pugri, Kraist ni Devit ningg kuqo nde gri ei nandi ye, di Devit nas kin tiqe Betlehem pu ei nandi.” ⁴³ Jisas ni wand simbe nand kin te ningg wute bir, ninge opu ninge opu. ⁴⁴ Ninge Jisas mait nase ningg, pudi wuti iri Jisas nait nase segi.

Juda mingg quayi kiyi ni Jisas nei mimbigh yambu mari

⁴⁵ Wute God ningg baj yeng muaw kin te ni Jisas mait nase ningg mo pre, mune prist mingg yumbui di Parisi nde mandi. Muq prist mingg yumbui di Parisi ni pengu mindim mari, “Pughe ningg nungoqi wuti te wutanyi segine wandi?”

⁴⁶ Wute God ningg baj yeng muaw ye ni mari, “Wuti iri ni wand simbe nand kin pugri wand nand kin tuqui segi.”

⁴⁷ Muq Parisi ni mari, “Nungoqi anene wandoqi nundug bri? ⁴⁸ Nungoqi beghi wute nyamb kin di Parisi kin wuti iri Jisas ningg wand nutungu nari te nganyene puq nand kin iri nei wumbig? ⁴⁹ Pudi wute buagi ren Moses ningg lo nei rumbuw segi di ninde ruru ye te God di lo ane ni mai neny ye.”

⁵⁰ Muq Nikodemus, Parisi te asi Jisas nde no kin te ni nari, ⁵¹ “Beghi lo wuri, wuti unje paip segine ni pughe sin nen kin te beghi simbe nundug pre muqdi unje paip.”

⁵² Wute te ni oyi mand mari, “Nu anene Galili kinne bri? Nu wand buk pe rise kin te qond, di te pugri propet ni Galili pu mandi segi.”

Nyumbueg ire yumbo ur brequ wund kin te mitaqi Jisas nde mandi*

⁵³ Muq Juda mingg wute nyamb kin te ire ire nikin baj pe mo.

8

¹ Pudi Jisas ni rand Oliv puq mindig kin tende no. ² Yambgriq bur ane ni munene God ningg baj kin imb pe no, tende wute buagi rindi rikur di ni mingine nas ei God ningg wand bei neny ningg. ³ Muq wute ninge Moses ningg lo wute bei meny kin di Parisi ni wute ngam kin ire quayi aye ane rise muqond, di nyumbueg te mitaqi Jisas nde mondo. Ni mari nyumbueg te

---

* **7:52:** Wute ninge mari wand puch ren, 7:53 rusu 8:11, te Jon nikinne ur nand segi. Wuti aye iri jiju nand.

wute buagi nde rar pene yequ, ⁴ di Jisas ningg mari, “Tisa, nyumbueg wen ngam kin bu quayi aye iri ane rise buqod. ⁵ Moses ningg lo te pugri, wute pugri ye beghi wet pe ei bab. Muq nu pughe puq guad?” ⁶ Ni pugri pengu mand kin te ni puq mand ei Jisas ni oghine oyi nand segi, tedi ni mo wute nyamb kin simbe mindim mari Jisas unje nap.

Pudi Jisas ni yimb naghe di si timi pe qi pe ur nand. ⁷ Ni pengu mand mandne, segi ni nes newo, simbe nindim nari, “Nungoqi kin iri yumbo ur brequ guad segi ye, ate nu ye ghawo wute wen wet meraw.” ⁸ Ni pugri simbe nand pre di mune yimb naghe di qi pe ur nand.

⁹ Wute buagi Jisas puq nand kin te mutungu kin te ningg ire ire bure naghe mo, wute gang gri ye mawo, di wute buagi mo mo omo, Jisas ne nas, di nyumbueg te pugrine teti pu yequ. ¹⁰ Jisas nes newo yenu, di nyumbueg te pengu nunduw nari, “Nyumbueg, wute buagi men yemu kin muai bu mo? Wuti iri nu unje naip o segi?”

¹¹ Nyumbueg te wuri, “Yumbui, wuti iri nge unje naip segi.” Muq Jisas simbe nand nari, “Nge mune pugrine nu unje kaip segi ye. Nu yo, pudi nu mune yumbo ur brequ ghand wayequ.”

Parisi mari Jisas wandoqi nand

¹² Jisas ni wute mune wand simbe nindiny nari, “Nge wute buagi qi pe kin ni ti. Wute nge nde rindi ye ni wute ris ris chiraq kin ti te ningg ris, di burpoq pe ris segi.”

¹³ Parisi ni Jisas simbe mindig mari, “Muq nu irine nunon ninggne wand simbe guad, pugri bu beghi nu ningg wand putungu ye tuqui segi.”

¹⁴ Jisas oyi nindim nari, “Te piyi nge ngening ningg wand simbe gad, nge simbe gad kin te nganyene. Te pugri nge muai pu gadi di muai nde ko ye te nei gab. Pudi nungoqi nge muai pu gadi di muai nde ko ye sunyi te nungoqi nei wamb segi. ¹⁵ Nungoqi wute yumbo ur dabo kin te wuqond wari te brequ, pudi ni nei umbo pe rise kin te nei wamb segi. Nge wuti iri unje nap ye te ningg simbe gidig segi. ¹⁶ Pudi te piyi nge wute unje rip kin te ningg simbe gidiny, nge tuquine simbe gidiny ye, te pugri nge irine yengu segi. Wuyi nge tiqi nundogh gadi ye ni nge temu yembu. ¹⁷ Nungoqi non ningg lo taq pugri, wute temi gri wand simbe mand kin te nganyene. ¹⁸ Nge irine ngening ningg wand simbe gad ye. Pudi nge irine nganye segi, wuyi nge tiqi nundogh gadi kin ni nge wand ghav nindigh ye.”

¹⁹ Muq Parisi Jisas pengu mindig mari, “Nu nuyi muai?”

Jisas oyi nand nari, “Nungoqi nge di wuyi temu nei wumbug segi. Nungoqi nge nei wumbigh, tedi nge wuyi anene nei wumbig.” ²⁰ Jisas ni God ningg baj pe God ningg wet bidi ruwo ris kin sunyi pe tumone God ningg wand wute bei neny neny yenu, di ni wand ren simbe nand. Pudi wute ni mait nase segi. Te pugri ni mait nase di mi kin ngeri te muq segine.

²¹ Jisas ni Juda mingg wute nyamb kin munene simbe nindim nari, “Nge ko, di nungoqi nge meri

wutigh, di nungoqi yumbo ur brequ wand ye te ningg wati ye. Nge ko kin pe te nungoqi waru tuqui segi.”

²² Jisas ni puq nand kin te ningg Juda mingg wute nyamb kin oyi oyi pengu mand mari, “Ni nikin ghimbi nambui ningg bri nari, ‘Nge ko kin pe te nungoqi waru kin tuqui segi?’”

²³ Pudi Jisas nari, “Nungoqi tingi qi pe kin, nge wam kin. Nungoqi qi wen kin, nge qi wen kin segi. ²⁴ Nge nungoqi simbe guduq pre, nungoqi non yumbo ur brequ wand ye te ningg wati ye. Te pugri nge kari nge taq wuti nge simbe gad ye te di puq gad kin te wari nganyene puq wand segi, tedi nungoqi yumbo ur brequ wand kin te ningg wati.”

²⁵ Muq ni Jisas pengu mindig mari, “Nu tughene?”

Jisas oyi nand nari, “Nge taq, asi nungoqi simbe guduq kin wuti te. ²⁶ Nge nungoqi ir kuaqu kin te ningg simbe gad ye wand te nganye buagi rise. Pudi wuti nge tiqi nundogh gadi ye ni nganyene nas, di nge wand ninde pu kutungu kin te wute buagi simbe gidiny.”

²⁷ Ni Jisas ni kiyi ningg puq nand kin te ni ghabe mand. ²⁸ Pugri bu Jisas nari, “Nungoqi wuti God nde pu nandi wuti nganye nas kin te kruse pe qungu wi nati pu yenu kin tende puayi di nge kari nge te wuti nge simbe gad kin te nei wamb. Te pugri nge ngeningne yumbo ninge puq keny segi, pudi nge wand simbe gad kin te wuyi nge simbe nindigh kin pugrine nge simbe gad. ²⁹ Wuti nge tiqi nundogh gadi kin ni nge nde nas, ni nge si neri irine kas segi, te pugri nge yumbo

yembe gidiny kin te ningg ni chumbuai nand.”
³⁰ Wute nganye buagi Jisas wand simbe nand ye te rutungu kin te ninggne ni nei rimbig.

Abraham ningg wo

³¹ Jisas ni wute Juda kin ni nei rimbig ye te simbe nindiny nari, “Nungoqi nge wand simbe gad kin te wat vise, tedi nungoqi nganyene nge ningg wute. ³² Tedi nungoqi God ni nganyene pughe gri nas kin te nei wamb, di te ningg nungoqi taq pu yequ segi, ir pu was.”

³³ Muq ni Jisas oyi rindig riri, “Beghi Abraham ningg kuqo, di beghi wute aye nde taq pu yembu yembe bad segi. Pughe gri ate nu kuari God beghi ghav nundug di taq pu yembu segi, ir pu pas?”

³⁴ Jisas oyi nand nari, “Nge nungoqi nganyene simbe guduq, wute pripri yumbo ur brequ rind kin ni yumbo ur brequ nde taq pu yeru yembe rind ye. ³⁵ Wute taq pu yeru yembe rind kin ni ris nganye tuqui segi. Wo ni kiyi temi mas mas te kin mas ye. ³⁶ Pugri bu baj kiyi ni wo nungoqi nitaqu wowi, tedi nungoqi ir pu was. ³⁷ Nge nei gab nungoqi Abraham ningg kuqo. Pudi nungoqi nge wi ningg, te pugri nge wand gad kin te nungoqi wutungu yambu wari. ³⁸ Nge yumbo wuyi nde rar pe rise guqod kin te nungoqi simbe guduq, di nungoqi oyi nuyi simbe nundug kin pugri puq wen.”

³⁹ Muq ni mari, “Abraham te beghi wuyi.”

Di Jisas oyi nand nari, “Nungoqi nganyene Abraham ningg kuqo, tedi Abraham ningg yumbo ur ei nungoqi mune puq wen. ⁴⁰ Nge yembe te wand nganyene kin God nde pu kutungu kin

te nungoqi simbe guduq, pudi nungoqi nge wi ningg. Abraham ni yumbo ren kin puq nen segi. ⁴¹ Nungoqi yumbo nungoqi non nuyi puq nen kin pugrine puq wen.”

Ni oyi mand mari, “God irine beghi wuyi di beghi nikin wo nganye.”

⁴² Jisas simbe nindim nari, “God nganyene nungoqi nuyi, tedi nungoqi nge yawo wuragh righe, te pugri nge God nde pu gadi, di muq ven yengu. Nge ngening nde gre pene gadi segi, pudi ni nge tiqi nundogh gadi. ⁴³ Pughe ningg nungoqi nge wand gad kin te nei wamb segi? Te pugri nungoqi nge wand gad kin te wutungu tuqui segi. ⁴⁴ Nungoqi te nungoqi non nuyi Satan ningg wand wutungu di ni nari kin pugrine puq wen ye. Ni asine wute ni mati, yumbo ur yuwon ye di nganyene kin ningg veri, te pugri wand nganyene kin ninde vise segi. Ni wandoqi nand kin tende puayi ni umbo pe ane wand nand, te pugri ni wandoqi nand ye, di ni nari wute wandoqi mand. ⁴⁵ Pudi nge nungoqi wand nganyene kin simbe guduq ye te ningg wari te nganyene puq wand segi! ⁴⁶ Nungoqi kin iri nge yumbo ur brequ gad kin te simbe guad kin tuqui bri? Nge wand nganyene kin simbe gad di pughe kin ningg nge wand simbe gad kin te nganyene puq wand segi? ⁴⁷ God ningg wo ni God simbe nand kin te rutungu. Nungoqi nge wand simbe gad kin te wutungu segi ye puate te pugri nungoqi God ningg wo segi.”

Jisas nari ququ brequ ni nde mas segi

⁴⁸ Muq wute Juda kin ni Jisas simbe mindig mari, “Beghi pari nu Samaria kin di ququ brequ nu nde nas puq bad kin te nganyene.”

⁴⁹ Jisas oyi nand nari, “Ququ brequ nge nde nas segi, pudi nge wuyi nyamb gidivi viyo, di nungoqi oyi nge nyamb wi vighe viso. ⁵⁰ Nungoqi nge nyamb wundivi viyo kin te ningg kari segi, pudi wuti iri bu nungoqi nge nyamb wundivi viyo ningg nari, di nikinne otiwo wute ir nawo ye. ⁵¹ Nge nungoqi nganyene simbe guduq wuti iri nge simbe gad kin pugrine puq nen, tedi ni nati segi ye.”

⁵² Jisas ni pugri puq nand kin te ningg Juda mingg wute nyamb kin ni mari, “Muq beghi nei bab ququ brequ nu nde nas! Abraham ni nati pre, di propet buagi ni mati, pudi nu kuari wute nu simbe guad kin pugrine puq ren ye ni riti segi ye. ⁵³ Nu kuari nu mune nganye yumbui, beghi koku Abraham kin pugri segi bri? Nu kuari nu tughene bri? Abraham nati, di propet ni anene mati.”

⁵⁴ Jisas oyi nand nari, “Nge ngening nyamb gidivi viyo, tedi nge nyamb yumbui vise segi. Nge wuyi nungoqi wari nungoqi God puq wundig kin ni bu nge nyamb nindivi viyo. ⁵⁵ Nungoqi ni nei wumbig segi, pudi nge nei gibig. Nge ni nei gibig segi puq gad, tedi nge nungoqi kin pugri wandoqi gad ye. Pudi nge ni nei gibig, di ni ningg wand kat rise gre. ⁵⁶ Nungoqi nuqo Abraham ni nge gadi ye ngeri nei nimbiny ye te ninggne chumbuai nand. Ni te nuqond pre di quan nganye chumbuai nand.”

⁵⁷ Juda mingg wute nyamb kin ni Jisas ningg

mari, “Nu kuas kin ber 50-pela kuawo segine bu nu kuari nu Abraham guqoid pre!”

⁵⁸ Jisas oyi nand nari, “Nge nungoqi nganyene simbe guduq, Abraham ni nas segine kin tende puayi nge kas!”

⁵⁹ Jisas ni pugri puq nand kin te ningg di ni wet materi ei Jisas mi ningg, pudi Jisas God ningg baj te si niraq di aye pe suqo no.

9

Jisas ni wuti iri rar nat segi kin sabi nindig oghi

¹ Jisas nyinge nare no no, wuti iri ni asine kumo wuri wundi kin tende puayine ni rar nat kin tuqui segi ye te nas nuqoind. ² Jisas nikin wute ni ningg mari, “Tisa, tughene mai yembe runduw kin te ningg bu wuti nen rar nat kin tuqui segi, wuti nen o nikin kiya kumo?”

³ Muq Jisas nari, “Wuti nen o nikin kiya kumo ningg mai segi. Pudi ni pugri puq reng ei te wute buagi ruqond di nei rimb te pugri God irine ni yumbo ren kin puq nen ye tuqui. ⁴ Muq nginy nasene beghi yembe yuwon nganye wuti nge tiqi nundogh gadi kin ni ningg yembe te ei yembe bidiny. Muq burpoq rip ningg tumo di wuti iri yembe nand kin tuqui segi. ⁵ Nge qi pe ven nde kasne kin ven nde puayi nge wute buagi mingg ti kin pugri.”

⁶ Jisas puq nand pre qi pe som nap, di sombaqe pe irinyi yembe nunduw, di wuti te rar pe nyang nimbig. ⁷ Muq Jisas wuti te simbe nindig nari, “Nu yo wuye ngamo ire Siloam puq munduw kin tende wuye yaghe.” Pugri bu wuti te no wuye

ngamo tende wuye naghe, di opu rar nat yumbo nuqond di mune baj pe no. (Wand puch Siloam ni puate te “wute tiqi bidom mo” kin pugri.)

⁸ Wuti te ni kimand di wute ninge ni asi pripri wute yumbo sang nipim muqoind kin ni pengu mand, “Wuti nen ni asi nas di yumbo sang nap kin tene bri?” ⁹ Ninge mari, “Nikinne qa.” Ninge mari, “Yewo, wuti nen ni temi gib irene mamb.” Pudi ni nikinne nari, “Nge wuti nungoqi wari kin tene qa.”

¹⁰ Muq ni mari, “Pughe gri ate nu munene rar kuat?”

¹¹ Wuti te oyi nand nari, “Wuti iri Jisas puq mindig kin ni sombaqe pe irinyi yembe nunduw, di nge nde rar pe nyang nimbiq, pre wuye ngamo ire Siloam puq buduw kin te ningg tiqi nundogh ko wuye kaghe, di opu rar kat.”

¹² Muq wuti te pengu mindig mari, “Wuti te muai?”

Ni nari, “Nge nei gab segi.”

Ni Jisas wuti rar sabi nindig ye te ningg pengu mand

¹³ Muq ni wuti asi rar nat segi ye te mitanyi Parisi nde mo. ¹⁴ Jisas ni ngeri ire Sabat puq munduw kin tende puayi wuti te irinyi rar pe nyang nimbig di rar nat. ¹⁵ Pugri bu Parisi ni wuti te pughe gri ni munene rar nat kin te ningg pengu mindig. Di wuti te oyi nand nari, “Ni nge irinyi rar pe nyang nimbig, di nge wuye kaghe, di muq nge rar kat.”

¹⁶ Wute Parisi kin ninge mari, “Wuti nen God nde pu nandi segi, te pugri ni Sabat lo ire gure

nuaq.” Pudi ninge pengu mand mari, “Pughe gri ei wuti yumbo ur brequ nand kin ni wuti nen sabi nindig, di yumbo ur gre ye ninge asi bei nand kin te puq nen?” Pugri bu ni nei irene vise segi.

¹⁷ Muq ni wuti asi rar nat segi kin te pengu mindig mari, “Wuti nen nu rar sabi nunduw kin nen ningg nu pughe puq ei guad?” Wuti te oyi nand nari, “Ni propet iri.”

¹⁸ Juda mingg wute nyamb kin ni wuti nen ni asi rar nat tuqui segi di muq ni rar nat ye wand te ni mari te nganyene puq mand segine. Ni kiyi kumo ningg mari rundo pre, muq ni mari te nganyene. ¹⁹ Ni pengu mindiny mari, “Wuti nen nungoqi wo bri? Wuti nen bu nungoqi wari ni asine kumo wuri wundi kin tende puayine rar nat segi ye? Pughe gri ate ni mune rar nat?”

²⁰ Ni kiyi kumo oyi rind riri, “Wuti nen beghi wo di ni asi nas kin tende puayine rar nat segi ye.

²¹ Pudi pughe gri ni munene rar nat o wuti tughe sabi nindig di munene rar nat kin te beghi nei bab segi. Ni nikinne pengu wundig. Ni quayi kin di nikinne simbe nand ye tuqui.” ²² Ni kiyi kumo ni Juda mingg wute nyamb kin te wune rimbim, te pugri ni asine mari wuti iri Jisas ningg Kraist puq nand, tedi ni God yumbui nyamb rirang kin baj pe tende ane ris segi. ²³ Pugri bu kiyi kumo ni riri, “Ni quayi kin. Nikinne pengu wundig.”

²⁴ Muq mune nganye wuti Jisas sabi nindig di mune rar nat kin te ningg mari nandi, simbe mindig mari, “God nde nyamb pe nu beghi nganyene simbe ndug, te pugri beghi nei bab wuti nen yumbo ur brequ nand ye.”

²⁵ Wuti te oyi nari, “Nge nei gab segi, wuti te yumbo ur brequ nand ye o segi. Pudi yumbo ire nge nei gab te pugri nge asi rar kat kin tuqui segi, muq nge rar kat!”

²⁶ Muq ni pengu mindig mari, “Ni nu pughe sim new? Ni nu pughe gri sabi nunduw bu muq nu rar kuat?”

²⁷ Wuti te oyi nand nari, “Nge nungoqi simbe guduq pre, di nungoqi wutungu segi. Pughe ningg nungoqi munene wutungu ningg wari? Nungoqi ni ningg wute ningg was ningg bri?”

²⁸ Muq ni umbo sange wand mand di mari, “Nu wuti te ningg wand kutungu ye! Beghi Moses ningg wand putungu ye! ²⁹ Beghi nei bab te pugri Moses ni God temi wand, pudi wuti te ni nandi kin sunyi te beghi nei bab segi.”

³⁰ Wuti te oyi nand nari, “Te pughe gri nganye ate! Ni nandi kin sunyi te nei wamb segi, pudi ni nge sabi nindigh di muq nge rar kat. ³¹ Beghi nei bab, God ni wute yumbo ur brequ mand ye ni mingg wand nutungu kin tuqui segi. Ni wute God yumbui nyamb mirang kin di ni nari kin pugrine puq men kin ni mingg wandne nutungu ye. ³² Beghi wuti iri ni asine kumo wuri wundi kin tende puayine rar nat kin tuqui segi ye te mune rar nat kin te putungu segine. ³³ Wuti nen God nde pu nandi segi, tedi ni yumbo ren kin puq nen kin tuqui segi.”

³⁴ Wuti te puq nand kin te ningg Parisi ni oyi mand mari, “Nu numo wuri wundi kin tende puayine nu yumbo ur brequ guad guad rindi muq. Pughe gri ate nu oyi beghi ren kin ningg simbe gudug!” Di wuti te wute pripri rikur God

yumbui nyamb rirang kin pe tende ni ane nandi segi puq mindig.

Wute rar mat ye ni rar mat tuqui segi

³⁵ Jisas ni wuti te wute rindi rikur God yumbui nyamb rirang kin tende ni ane nandi kin te ningg segi puq mindig kin wand te nutungu, di ni wuti te mune nuqoid kin tende puayi ni simbe nindig nari, “Nu wuti God nde pu nandi wuti nganye nas kin te nei gubig?”

³⁶ Wuti te pengu nand nari, “Yumbui, wuti te tughene? Nge simbe ndigh ei te nge ni nei gibig.”

³⁷ Jisas nari, “Nu ni guqoid pre. Ni nikinne qa nu tequ wand wand.”

³⁸ Muq wuti te nari, “Yumbui, muq nge nu nei gubuw.” Di ni Jisas yumbui nyamb nirang.

³⁹ Muq Jisas nari, “Nge wute ir kawo ningg bu qi pe gadi, ei te wute rar mat segi kin ni mune rar mat, di wute rar mat ye ni oyi rar mat ye tuqui segi.”

⁴⁰ Muq Parisi ninge ni ane yemu kin ni Jisas puq nand kin te mutungu di pengu mand, “Pughene? Beghi anene rar pat kin tuqui segi bri?”

⁴¹ Jisas nari, “Nungoqi rar wat tuqui segi, tedi nungoqi yumbo ur brequ wand kin te ningg mai ware segi. Pudi muq te pugri nungoqi wari nungoqi wuqond tuqui, pugri bu nungoqi mai te rise ye.”

10

Wuti sipsip bag namb kin wand

¹ Muq Jisas ni Parisi simbe nindim nari, “Nge nungoqi nganyene simbe guduq, wuti iri ni sipsip

yeru kin imb ngimrawu pe gri nar no segi, pudi aye pe gri newo naghe ye ni wuti nyungu kin. ² Wuti ngimrawu pe gri nar no ye ni sipsip bag namb ye. ³ Wuti sipsip yeru kin imb te yeng nuaw ye ni ngim bi nuang nar no, nikin te sipsip ire ire nyamb nirany, nitari neyi ni, te pugri sipsip ni ningg gibe ko te rutungu. ⁴ Ni nikin te sipsip te nitari neyi ni, pre ni ye nawo, di sipsip dobu ruru, te pugri sipsip ni gibe ko te nei rimbig. ⁵ Pudi ni wuti aye ni nei rimbig segi kin nde dobu ruru ye tuqui segi. Wute aye mondo di ni wu rise ruso, te pugri ni wute aye ningg gibe ko nei rimb segi.” ⁶ Jisas ni kopuqu wand ven simbe nand, pudi Juda mingg wute nyamb kin wand puate ni nei mamb segi.

⁷ Pugri bu Jisas munene nari, “Nge nungoqi nganyene simbe guduq, nge te sipsip yeru kin imb ngimrawu kin pugri. ⁸ Wute asine mandi pre nge gadi kin ni nyungu mbuaq di wute mambui yumbo mitanyri ye, pudi sipsip ni ningg wand rutungu segi. ⁹ Nge sipsip yeru kin imb ngimrawu kin pugri. Wute nge nde gri rir ruso ye ni yuwon pu ris ye. Ni rir ruso di riyi ri di qi puch nyungo ris kin te ruqond. ¹⁰ Wute nyungu ye ni nyungu mand ninggne mandi, di wute mamb riti di yumbo unje mipiny. Nge gadi kin te gadi ei te wute ris, di yuwon pu ris.

¹¹ “Nge sipsip bag gab kin wuti yuwon nganye. Wuti sipsip bag namb yuwon nganye ye ni sipsip ningg nati, ei te ni sipsip yuwon pu ris. ¹² Wuti aye wong maind di nandi sipsip bag namb kin ni sipsip kiyi kin pugri bag namb segi. Pugri bu

nyombui dabo kin nandi nuqoind kin tende puayi ni sipsip si nare yeru wu nase no. Muq nyombui dabo kin te nandi sipsip te nat di bure ire ire ruso. ¹³ Wuti te wu nase no, te pugri sipsip te ni te segi wuti aye te, pugri bu ni sipsip te oghine nei nimbiny segi.

¹⁴⁻¹⁵ “Nge sipsip bag gab kin wuti yuwon ye. Nge wuyi nge nei nimbigh di nge ni nei gibig kin pugrine nge ning sipsip ni nge nei rimbigh, di nge ni nei gibiny, di nge ni ningg kati ye. ¹⁶ Nge sipsip aye yeru, pudi ni imb wen kin segi. Nge ni anene kitari ne gadi ye. Ni anene nge wand gad kin te rutungu ye, di sipsip tit irene yequ di wuti irine bag namb. ¹⁷ Wuyi nge quan nganye yawo niragh righe ye puate taq pugri, nge kati di munene kes kewo ye. ¹⁸ Wuti iri nge ni kati segi, pudi nge ngening nde nei pene kati. Nge kati kin gre rise, di mune kes kewo kin gre rise. Nge wuyi ni nge pugri simbe nindigh.”

¹⁹ Jisas ni puq nand kin te ningg Juda ni munene bir mawo opu opu yemu. ²⁰ Wute quan mari, “Ququ brequ ninde nas, di ni jebo nand. Pughe ningg ni ningg wand putungu?”

²¹ Pudi ninge mari, “Wuti ququ brequ ninde nas kin ni pugri wand nand kin tuqui segi. Ququ brequ ni wuti rar nat tuqui segi kin sabi nindig munene rar nat ye tuqui segi.”

Quayi kiyi ni Jisas ningg wand mutungu yambu mari

²² Muq Jerusalem tende God ningg baj asi sabi munduw kin te ningg mir yembe mindiny. Tende puayi te uyi kin ngeri pe, ²³ di Jisas ni God ningg

baj pe tende wase ede iri Solomon te wase ede puq mindig kin tende tiq nyinge nare no. ²⁴ Wute buagi rindi Jisas nde yeru yeru rundo rindi di riri, “Beghi wand nganyene kin ghimbi puany pu pas nganye ye bri? Nu Kraist ate nu beghi oghi pune simbe ndug.”

²⁵ Jisas oyi nand nari, “Nge nungoqi simbe guduq pre, pudi nungoqi wari te nganyene segi. Nge simbe gad kin sambu taq te wuyi nde nyamb pe nungoqi yumbo ur gre ye bei guduq, ²⁶ pudi nungoqi wari te nganyene segi. Te pugri nungoqi nge te sipsip segi. ²⁷ Nge te sipsip ni nge wand gad kin te rutungu. Nge ni nei gibiny, di ni nge nde dobu ruwi. ²⁸ Nge kari ni ris ris te kin ris di riti segi, di wuti iri nge nde si pe pu nateri ye tuqui segi. ²⁹ Nge wuyi ni nge sipsip ren negh kin ni quan nganye yumbui, wuti iri sipsip nge wuyi nde si nambu yeru kin nateri ye tuqui segi. ³⁰ Nge di nge wuyi temu beghi irene.”

³¹ Muq wute Juda kin ni munene wet materi ei Jisas wet pe mi ningg, ³² pudi Jisas simbe nindim nari, “Nge yumbo ur gre ye wuyi nde pu rindi kin te nganye buagi bei guduq pre. Muq yumbo ur pughe ye puq ken kin te ningg bu nungoqi nge wet pe wi ningg?”

³³ Ni oyi mand mari, “Beghi nu yumbo ur gre ye bei guad kin te ningg nu wet pe pi segi. Pudi nu God wand brequ gudig, te pugri nu beghi kin pugrine, muq nu kuari nu God tequ irene puq guad kin te ningg bu nu wet pe pi ningg.”

³⁴ Jisas ni oyi nindim nari, “Nungoqi nde lo buk pe God ni puq nand nari, ‘Nge kari nungoqi god

ningg was.’

[Sng 82:6]

³⁵ Beghi nei bab God ningg wand buk pe vise kin ir vighe segi ye. God ni wute yabene ni ningg lo materi kin te god puq nindim, ³⁶ pugri bu nge wuti God naip ko di tiqi nundogh gadi ye nge kari nge God ningg wo puq gad kin te ningg nungoqi wari nge God wand brequ gidig puq wand kin tuqui segi. ³⁷ Nge wuyi ni puq nen kin te puq ken segi, tedi piyi nge nei wumbigh wayequ. ³⁸ Pudi nge wuyi yumbo puq nen kin te puq ken di nge wand gad kin te nganyene puq wand segi, tedi piyi nungoqi nge yumbo ur gre ye bei gad kin te oyi nganyene puq wand, te ei nungoqi nei wamb wuyi nge nde nas di nge ninde kas.” ³⁹ Muq munene Jisas mait nase ningg, pudi ni wu nase no.

⁴⁰ Muq Jisas ni wuye Jordan nisiny opu gri Jon ni asi wute wuye nap kin tende no. Ni tende nas, ⁴¹ di wute nganye buagi ninde rundo. Ni riri, “Jon ni yumbo ur gre ye bei nand segi, pudi ni wuti nen ningg simbe nand kin wand buagi te nganyene.” ⁴² Di wute nganye buagi tende ris kin ni Jisas nei rimbig.

11

Lasarus nati

¹ Muq wuti iri Lasarus puq mindig kin ni num gureg pu nase. Lasarus ni Maria di ni kunyumbu Marta ane tiqe irene. Ni tiqe nyamb te Betani. ² Maria wen te Lasarus muq num gureg pu nase kin ni kunyumbu, di wute wen ne otiwo wel Yumbui nde nyinge pe nyang wumbig, di yu pe ku wumbig ye. ³ Muq Marta Maria teri Jisas nde

wand ri viso di riri, “Yumbui, nu nimand yawo gurag righe kin Lasarus num gureg.”

⁴ Jisas ni te nutungu nari, “Num kuen ningg ni nati segi ye. God ni gre te bei nand ningg bu ni pugri puq reng, ei te wute buagi te ruqond di ni te kin ningg God ningg wo nyamb rindivi viyo.” ⁵ Jisas ni Maria, Marta di Lasarus ane quan nganye yawo nirany righe. ⁶ Pudi ni Lasarus num gureg kin wand te nutungu kin tende puayi ni no nuqoind segi, ni pugrine nas nginy aye temi nawo.

⁷ Muq Jisas ni nikin wute te simbe nindim nari, “Wandi munene Judia po.”

⁸ Pudi ni oyi mari, “Tisa, kambe tene pugri Juda te kin ni nu wet pe mi ningg, di muq munene tende kuo ningg kuari?”

⁹ Jisas oyi nand nari, “Nginy irine ni aua 12-pela pu. Pugri bu wuti bogisumb nyinge nare ye ni oghine nyinge nare di nyinge nap yeru segi, te pugri ni qi wen kin ti nuqond, di ti te ningg ni nyinge nare. ¹⁰ Ni burpoq pu nyinge nare kin tende puayi bu ni oghine nyinge nare segi di nyinge nap yeru, te pugri ni ti nase nuqond segi.”

¹¹ Jisas ni ren kin simbe nand pre ni nari, “Beghi mand Lasarus ni ruqo nase, pugri bu nge tende ko ei buraq gidig mune nes newo ye.”

¹² Jisas nikin wute te oyi mari, “Yumbui, ni ruqo nase, tedi mune oghi ye.” ¹³ Jisas ni Lasarus nati kin te ningg bu nari ruqo nase, pudi nikin wute mari muq ni nganyene bu ruqo nase puq mand.

¹⁴ Pugri bu ni oghine simbe nindim nari, “Lasarus ni nati, ¹⁵ di nge ko ni guqoid segi ye te ningg nge chumbuai gad, te pugri nge ko segi

ei nungoqi te wuqond di God nei wumbig. Pudi muq wandi ni nde po.”

¹⁶ Muq Tomas ni Jisas ningg wute aye te simbe nindim nari, “Beghi anene po ei ni ane pati.” (Tomas ni nyamb aye taq Didimus.)

Jisas ni wute mati kin nindimi mewo di mas ye

¹⁷ Jisas no Betani nitari righe kin tende puayi wute ninge ni simbe mindig mari ni Lasarus mowi yenu ye nginy 4-pela pu mo pre.

¹⁸ Jerusalem pu Betani te 3 kilomita kin pugri, ¹⁹ di Juda kin wute nganye buagi rindi Maria di Marta ane ris, ni teri umbo reny kughe ei ni teri kinyimi nati ye te ningg quan nganye yivany rire segi. ²⁰ Marta wutungu Jisas ninde baj pe tumo nondo di baj si wure wuyi wi ei Jisas wuqoind ningg, pudi Maria ni baj pene wur wus.

²¹ Muq Marta Jisas ningg wuri, “Yumbui, nu keine ven ghandi, tedi Lasarus nati segi. ²² Pudi nge nei gab te pugri muqne nu yumbo ninge ningg God pengu ndig di ni new ye.”

²³ Jisas Marta simbe nunduw nari, “Nu nyimi mune nes newo ye.”

²⁴ Marta oyi wund wuri, “Nge nei gab otiwo qi wen prene kin tende puayi wute mati ye mune mes mewo di ni ane nes newo ye.”

²⁵ Jisas simbe nunduw nari, “Nge wute mati kin gidimi mewo di nge kari ni mas ye. Wute nge nei rimbigh ye ni piyi riti, pudi ris ye. ²⁶ Di wute risne di nge nei rimbigh kin te ni riti segi ye. Nge puq gad kin te nu kuari nganye bri?”

²⁷ Marta Jisas simbe wundig wuri, “Yumbui, nge kari te nganyene, te pugri nu Kraist, God

ningg wo, di wuti qi pe nandi ye puq mand kin wuti te.”

²⁸ Di Marta ni pugri puq wund pre ni munene baj pe wuso di Maria waghi grine simbe wunduw wuri, “Tisa nandi pre, di ni nu ningg pengu nand.” ²⁹ Maria ni wand te kin wutungu ni brequne wes wiyo Jisas nde wuso. ³⁰ Jisas ni tige te ningg nar no segine, pudi ni asi yenu Marta wundo wuqoind teri wand kin sunyi pe tendene yenu. ³¹ Wute Juda kin ninge Maria umbo rew kughe ningg ruso pu ni ane baj pe ris kin ni Maria brequne wes wiyo di dabo wuyi wi kin te rundoq, di ni nei rimb kin ni Lasarus nde ngamo pe wuso ei quanji wund ningg bu wuso, di ni res riwo dobu ruru.

³² Maria wuso Jisas nde wutari righe di wuqoind kin tende puayi ni Jisas nyinge tingine pombri wuso wuse di wuri, “Yumbui, nu keine ghandi tedi Lasarus nati segi.”

³³ Jisas ni Maria quanji wund di wute Juda kin ninge Maria ane rundo kin te anene quanji rind nuqond kin tende puayi ni umbo pe quan ganye yivany nare. ³⁴ Muq ni pengu nand nari, “Nungoqi Lasarus muainde pe bu wowi yenu?” Ni oyi rind riri, “Yumbui, nu ghandi di qond.”

³⁵ Jisas quanji nand. ³⁶ Muq wute Juda kin ni riri, “Te wuqond, ni Lasarus quan ganye yawo nirang righe, pugri bu ni quanji nand.”

³⁷ Pudi ninge riri, “Nikinne qa wuti rar nat segi kin te sabi nindig mune rar nat ye. Ni asine nandi tedi Lasarus sabi nindig kin tuqui.”

Jisas Lasarus mune nindingi newo

³⁸ Jisas ni mune nganye umbo pe yivany nare, di Lasarus mowi yenu kin sunyi pe tende no. Lasarus mowi yenu kin te rand sange pe qi bir muaq mar mo pre, wuti minar no pu nase, di wet yumbui ire mitaqwi gawo te chupoq mindiq. ³⁹ Jisas nari, “Wet nyaw te kring wupiq wuso.” Pudi Lasarus ni kunyumbu Marta ni wuri, “Yumbui, muqdi brequ tuqo neri ye, te pugri ni powi yenu kin nginy 4-pela pu mo pre.”

⁴⁰ Muq Jisas nari, “Nge kari nu God nei mbig, tedi nu God ningg gre pe di ni yuwon pughe gri nas kin te qond, te nu simbe guduw segine bri?”

⁴¹ Pugri bu ni wet kring mipiq wuso. Jisas wam rar new wiyo di nari, “Wuyi, nge nu chumbuai guduw, te pugri nu nge kari kin te kutungu pre. ⁴² Nge nei gab, nu priprine nge kari kin te kutungu ye, pudi nge muq puq gad ei wute ren yeru kin rutungu ei riri nu nge tiqi gudogh gadi kin te nganyene puq rind.”

⁴³ Jisas ni pugri puq nand pre quan kumone nari, “Lasarus, gheyi yi!” ⁴⁴ Muq wuti nati kin te nyinge nare neyi ni, ni si di muange ane chongo bidi pe wureq rimbig, di chongo aye quenge pe wureq rimbig. Muq Jisas nari, “Ni chongo te bure wundig, di si weri no.”

Jisas mi ningg wand wand mare

Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2

⁴⁵ Pugri bu Juda kin wute buagi Maria rundoq ningg rindi kin ni Jisas Lasarus mune nindingi newo kin te ruqond, di te ningg ninge ni nei rimbig. ⁴⁶ Pudi ninge Jisas ni yumbo ur puq nen kin te ningg ruso Parisi simbe rindim. ⁴⁷ Muq

prist mingg yumbui ningge di Parisi ane mo Juda mingg kaunsil mari mandi ni ane wand mand. Muq ni mari, “Beghi pughe kin ningg ni rar buqoid? Wuti nen yumbo ur gre ye nganye buagi nganye bei nand. ⁴⁸ Beghi ni rar buqoid puq nen, tedi wute buagi ni nei rimbig, di Rom ni mandi beghi tiqe di qi ane mitanguri.”

⁴⁹ Muq ni wuti iri ni nyamb Kaiapas, ber te ningg ni prist mingg yumbui mingg yumbui, ni nari, “Nungoqi nei wamb segi. ⁵⁰ Wuti irine nungoqi buagi ane ningg nati ye, di wute buagi oyi mati segi te yuwon. Nungoqi te kin nei wumbiny segi.” ⁵¹ Ni puq nand kin te nikin nei pene puq nand segi, pudi ber te ningg ni prist mingg yumbui mingg yumbui, pugri bu ni propet kin pugri yumbo otiwo kin te ningg simbe nand, te pugri otiwo Jisas ni Juda mingg nati ye. ⁵² Di Juda mingg ne ni nati segi, pudi God ningg wo buagi qi pe ris kin te anene ningg nati, ei te ni kring nap rindi di ni ane irene ris. ⁵³ Muq tende puayine ni Jisas mi nati ningg wand taq mamb.

⁵⁴ Pugri bu Jisas ni mas pe raqene nyinge nare segi. Pudi ni qi puch ire wuye di nyumo segi ye pe tumo yequ kin tende opu no, di ni nikin wute ane tiqe ire Epraim puq munduw kin tende mas.

⁵⁵ God asi Israel mingg wo rar nuqond mas kin ngeri te nei mimbiny ye te tumo rind kin tende puayi wute wonji mas kin quan buagine Jerusalem mo, ei ni mai rise kin te puaq mand, di God nde rar pe ni yuwon pu mas pre, ei ni God asi Israel mingg wo rar nuqond mas kin ngeri te nei mimbiny. ⁵⁶ Ni God ningg baj pe mar yemu di

Jisas rar miting mitingne yemu, di oyi oyi pengu mand mari, “Nungoqi nei wamb kin pughe gri, ni mir pe nandi o segi?”

⁵⁷ Pudi prist mingg yumbui di Parisi ni pugri simbe mand mari, wuti iri Jisas nuqoind tedi ni simbe nand ei te ni mait nase.

12

Maria wel tuqo yuwon ye Jisas nde nyinge pe groq wuind

Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9

¹ God asi Israel mingg wo rar nuqond mas ye te muq nginy aye 6-pela pre di ngeri te nei mimbiny. Tende puayi Jisas ni tiqe ire Betani, Lasarus nas kin pe tende no nitari righe. Lasarus taq teneqa nati di Jisas mune nindingi newo. ² Muq tende ni Jisas nde nyamb pe mir wase ruwo ei ane mir rind ningg. Marta ni wute mir wem di Lasarus ni Jisas di wute aye ninge ane tebol pe mas. ³ Muq Maria ni wel yuwon nganye iri nyumo nad puq mindig kin pe yembe mindig di wet bidi yumbui pe wong wuind kin te wuti nowi, di quanene Jisas nde nyinge pe groq wundig. Pre, ni nikin yu pe nyinge ku wumbig. Di ni ris kin baj pe te wel tuqo paqe muet rimb.

⁴ Pudi Jisas nikin wutine iri ni otiwo Jisas veri nde si pe ni nondo ye, ni nyamb Judas Iskariot, ni nari, ⁵ “Pughe kin ningg nungoqi wel wute aye wem wong maind di wet bidi te wateri wute yumbo segi kin te weny segi? Wel nen ni wet bidi te wuti iri yembe nand ruso ber ire pre ni wet bidi nateri kin ane tuquine.” ⁶ Ni puq nand kin te

ni wute yumbo segi kin te nei nimbiny muq puq nand segi, pudi ni nyungu nand ye. Te pugri asi ni wet bidi bek nitiq wuse ye, di tende puayi wute wet bidi ruwo righe kin te ni ninge nateri ye.

⁷ Muq Jisas oyi nari, “Rar wundoq, ni wel te otiwo nge kati di mowi yengu ei nyang wumbigh ningg bu nase. ⁸ Wute yumbo segi kin nungoqi ane was ye, pudi nge nungoqi ane pas nganye segi ye.”

⁹ Muq Juda kin wute nganye buagi ni rutungu Jisas tende nas di ni tende rundo. Ni Jisas ninggne tende rundo segi, pudi Lasarus nati pre di Jisas mune nindingi newo kin te ruqoind ningg ane bu rundo. ¹⁰ Pugri bu prist mingg yumbui ni wand wand mare, ei Lasarus anene mi nati ningg, ¹¹ te pugri Jisas ni nindingi newo kin te ningg bu Juda kin wute nganye buagi Jisas nde ruso di Jisas nei rimbig.

*Jisas king kin pugri Jerusalem nar no
Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40*

¹² Yambgriq wute buagi mir pe tende rindi kin ni rutungu Jisas ni Jerusalem nandi. ¹³ Ni chubair rage riteri, rire ninde rundo di riri,
“Hosana! God nu wuti Yumbui nde nyamb pe nandi kin nen yuwon wang!

God nu Israel mingg king nen yuwon wang!”*

[Sng 118:25,26]

¹⁴⁻¹⁵ Jisas ni donki ghair iri nuqoind di donki pe no.

---

* **12:13:** Hosana te Arameik mingg wand puch ire, di ni puq rind kin te ni God chumbuai rindig.

“Wute Jerusalem kin nungoqi wune wamb wayequ, nungoqi king ni donki ghair pe newo pu nas di nandi ye.” *[Sek 9:9]*

Yumbo ren kin te God ningg wand buk pe rise kin pugrine Jisas mune puq nen.

¹⁶ Tende puayine Jisas nikin wute ni ren nei mimbiny segi, pudi Jisas ni nati pre mune nes newo kin tende dobu muq ni nei mamb te pugri wand buk pe vise kin di yumbo ren puq ren kin te ni ningg puq wund.

¹⁷ Muq wute buagi Jisas ane yeru kin ni Jisas Lasarus ngamo pe pu ngam nirang di mune nindingi newo kin wand te wute aye mune simbe rindiny rindinyne. ¹⁸ Wute nganye buagi ni Jisas yumbo ur gre ye wen bei nand kin te rutungu ye te ninggne ni riyi ri Jisas ruqoind. ¹⁹ Pugri bu Parisi ni oyi oyi wand wand mare mari, “Te wugond, beghi yumbo ninge puq pen kin tuqui segi. Wute buagi wuti tende dobu ruru!”

Jisas ni otiwo nati ye te kin ningg simbe nand

²⁰ Wute mir pe mas kin te Grik kin ninge ni anene mondo God yumbui nyamb mirang.

²¹ Muq ni Pilip nde mondo mari, “Pilip, beghi Jisas buqoid ningg.” (Pilip ni Betsaida, Galili opu ye.)

²² Pilip no Andru simbe nindig. Andru di Pilip temi anene mo Jisas simbe mindig.

²³ Pudi Jisas ni oyi nindim nari, “God ni nge ninde pu gadi wuti nganye kas kin nge wuti yumbui pughe gri kas ye te bei nand kin ngeri te muq rindi pre. ²⁴ Nge nungoqi nganyene simbe guduq, wit yi ni qi pe ir wughe segi, tedi ni yi irene wuse kin tene wuse. Pudi wit yi ni qi pe ir wughe

ni mune yiraq, tedi yi aye nganye buagi rise. ²⁵ Wuti nikin ghimbi quan nganye nei nimbiny kin, ni ghimbi te si nare ye. Pudi wuti iri wute aye ghav nindiny ningg nikin ghimbi nei nimbiny segi ye, tedi ni nas nas te kin nas. ²⁶ Wute nge ni mingg yumbui kas ningg mari ye, ni ngende ei mandi, di nge muainde kas te nge te yembe ye wute ni anene tende mas ye. Nge wuyi ni wute nge ni yumbui ningg kas ningg riri ye ni nyamb nindiri riwo ye.

²⁷ “Muq nge umbo pe brequ rise, di nge pughe puq ei gad? Nge kari, ‘Wuyi nge mai wen puaq ndigh,’ puq bri gad? Yewo. Puate taq te ningg bu nge gadi. ²⁸ Wuyi, nu wuti yuwon pughe gri kuas kin te wute bei yeny!”

Muq wuti iri nginy tu pe gri nari, “Nge wuti yuwon pughe gri kas kin te bei gad pre, di munene bei gad ye.” ²⁹ Wute buagi tende yeru di wand te rutungu ye ni riri te kimereg bu naghe. Ninge riri angelo iri nandi, Jisas wand simbe nindig.

³⁰ Jisas oyi nand nari, “Wand ven te nungoqi wutungu ningg bu simbe nand, nge segi. ³¹ Muq God ni wute ni nei rimbis segi kin di qi wen kin yumbo ur brequ te ir nawo ye. Muq God ni ququ brequ qi wen kin yumbui te bures naip no ye. ³² Pudi nge qi pe pu mindingi kewo qungu mi kati ye tende puayi nge wute buagi kring kap nge nde rindi ye.” ³³ Ni puq nand kin te otiwo ni pughe gri mi nati kin te ningg simbe nand.

³⁴ Wute buagi mari, “Beghi putungu pre te pugri lo wuri Kraist ni nas nas te kin nas ye,

pughe gri ate nu kuari, ‘Wuti God nde pu nandi wuti nganye nas ye ni qungu mi nati ye’? Wuti God nde pu nandi ye te tughene?”

³⁵ Muq Jisas simbe nindim nari, “Nungoqi nde ti nase pre di muq pre ningg tumo. Ti nase kin tende puayine nungoqi nyinge ware, eti burpoq rip. Wuti burpoq wabe nyinge nare kin ni mong nuqond segi. ³⁶ Nungoqi nde ti nase kin tende puayine nungoqi te ti te nei wumbig ei te nungoqi ti ningg wo ningg was.” Jisas ni wand simbe nand prene kin tende puayi ni wute buagi si nare di ni ningg suqo no.

Juda kin wute ni nei rire ritinde God nei rimbig segi

³⁷ Jisas ni wute buagi nde rar pene yumbo ur gre kin buagi te bei nand, pudi wute nganye buagi ni nei rimbig yambu riri. ³⁸ Ni pugri puq ren kin te propet Aisaia ni ningg wand te ane tuquine. Aisaia ni nari, “Yumbui, wuti iri beghi wand simbe bad kin te nutungu di ni nari te nganye puq nand segi. Di tughene Yumbui ni gre te bei nand kin te nuqond? Te segi.” *[Ais 53:1]*

³⁹ Ni wand te rutungu pudi riri te nganyene puq rind kin tuqui segi ye puate taq pugri, Aisaia ni wand aye ninge simbe nand kin nari, ⁴⁰ “God ni rar chupoq nindiny di rar rit kin tuqui segi, di nei imb nuany di nei rimb kin tuqui segi, te pugri eti ni God nde rindi di ni mune sabi nindiny.” *[Ais 6:10]*

⁴¹ Aisaia ni puq nand kin te ni Jisas wuti yumbui pughe gri nas kin te nuqond pre di te kin ningg simbe nand.

⁴² Pudi ni simbe nand nand kin tende puayine Juda mingg wute nyamb kin ninge ni nei mimbig. Pudi ni Parisi ningg wune mamb, pugri bu ni Jisas nei mimbig kin te raqene simbe mand segi. Te pugri ni simbe mand di God yumbui nyamb mirang kin baj pe tende ni ane mo segi puq mindim. ⁴³ Te pugri ni wute gri ei ni nyamb mindiri riwo yawo kurem, God gri ni nyamb mindiri riwo segi.

⁴⁴ Muq Jisas quan kumone nari, “Wuti iri nge nei nimbigh, tedi ni ngene nei nimbigh segi, pudi wuti nge tiqi nundogh gadi kin ni nei nimbigh. ⁴⁵ Ni nge nde rar neq wundi kin tende puayi ni wuti nge tiqi nundogh gadi kin te nuqoind. ⁴⁶ Nge ti kin pugri qi pe gadi, ei wute nge nei rimbigh ye ni burpoq pe ris segi.

⁴⁷ “Wute nge wand rutungu pudi pugrine puq ren segi ye, nge te kin ningg ni ir kawo segi. Te pugri nge wute unje rip kin te ningg ir kawo ningg gadi segi, pudi nge wute kateruwi ningg bu gadi. ⁴⁸ Wute nge wand gad kin rutungu segi di pugrine puq ren segi ye te yumbo irene ni te kin ningg ir wuwo ye. Te pugri wand buagi nge simbe gad kin ren ne ei otiwo ngeri pre kin tende puayi ni unje rip kin te ningg simbe rind. ⁴⁹ Te pugri nge ngening nde nei pene wand ren simbe gad segi, pudi wuyi nge tiqi nundogh gadi kin ni nari nge wand simbe gad, di ni wand simbe nand kin pugrine nge simbe gad. ⁵⁰ Nge nei gab ni nari nge wand simbe gad kin te wute ghav rindiny di ni ris ris te kin ris ye. Pugri bu yumbo buagi nge simbe gad kin te wuyi nge yeri nindigh bu nge simbe gad.”

13

Jisas ni nikin wute nyinge wuye nipim

¹ Nginy aye irine pre tende dobu di God asi Israel mingg wo rar nuqond mas ye ngeri te nei mimbiny kin te ningg mir mand. Pudi te segine Jisas ni nei namb pre te pugri ni qi wen si niraq di munene kiyi nde no kin ngeri te tumo rind. Ni wute qi pe ven nde ris ye ni ningg wand rutungu di pugrine puq ren kin quan nganye yawo nirany righe, di muq ni wute quan nganye yawo nirany righe kin te bei nand.

² Yuram Jisas nikin wute ane irepene mikur mas mir mand, di ququ brequ mingg yumbui ni Judas Iskariot, Saimon ningg wo, ni Jisas veri nde si pe ni nondo kin nei neng pre. ³ Jisas ni nei namb pre te pugri kiyi ni asine yumbo buagi ninde si pe ni rundo pre, di ni God nde pu nandi di otiwo God nde mune no ye, ⁴ pugri bu ni nes newo chongo niraq wughe kin te ir nuaq, di taul ire apqe pe taq nimbiq. ⁵ Pre nand, wuye nyeng pe nawo kughe, muq nikin wute te nyinge wuye nipim di taul apqe pe taq nimbiq pu wuse kin tende wuye giji ku nimbim.

⁶ Ni nyinge wuye nipim nipim nandi nandi di Saimon Pita mune nyinge wuye niping ningg, di Saimon Pita nari, “Yumbui nu nge nyinge wuye pigh wayequ.”

⁷ Jisas oyi nand nari, “Nge yumbo ren puq ken kin ren nu muq nei guab segi, pudi otiwo di nei ghamb.”

⁸ Pita nari, “Yewo, nu nge nyinge wuye pigh wayequ.”

Jisas oyi nand nari, “Nge nu nyinge wuye kupuw segi, tedi nu nge te yembe ye wuti segi.”

⁹ Saimon Pita oyi nand nari, “Yumbui, te kin ye be, pudi nyingene segi, si di ngawu anene wuye ghap!”

¹⁰ Jisas oyi nand nari, “Wute wuye maghe pre kin ni nyingene ei wuye map, ni ghimbi buagi te puqum rise segi. Di nungoqi puqum segi yuwon pu was, pudi nungoqi buagi ane segi.” ¹¹ Jisas ni wuti pughe ye ni veri nde si pe ni nondo ye ni nei namb pre, pugri bu ni nari, “Nungoqi puqum segi yuwon pu was, pudi nungoqi buagi ane segi.”

¹² Jisas ni nikin wute te nyinge wuye nipim pre, nikin chongo mune niraq wughe, di asi nas kin sunyi pe mune no. Muq ni pengu nindim nari, “Nge yumbo ren puq ken kin puate nungoqi nei wamb? ¹³ Nungoqi nge tisa di yumbui puq wundigh kin te tuquine qa puq wand, te pugri nungoqi wari kin te nge teneqa. ¹⁴ Nge nungoqi tisa di yumbui, pudi nge wuti nyamb segi kin pugri nungoqi nyinge wuye kupuq pre, pugri bu nungoqi mune pugrine oyi oyi nyinge wuye wap. ¹⁵ Nge puq ken ei nungoqi te wuqond di nge puq ken kin pugrine puq wen. ¹⁶ Nge nungoqi nganyene simbe guduq, yembe ye wuti ni oyi yumbui di wuti ninde yembe nand kin ni oyi ninde si nambu nas kin tuqui segi. Di wuti wand nare ye ni oyi yumbui di wuti ni tiqi nundog no ye ni oyi ninde si nambu nas tuqui segi. ¹⁷ Muq nungoqi yumbo ren nei wumbiny pre, nungoqi pugrine puq wen tedi God nungoqi yuwon nauq.

18 “Nge puq gad kin te nungoqi quan buagine ningg puq gad segi. Nge wute ir kawo nge nde dobu maru kin te nge ni nei gibim. Pudi nge simbe gad kin te pugri ei God ningg wand buk pe vise kin ven, ‘Wuti nge ane bret puch puch paq kin ni nge veri,’ puq wund kin te ane tuquine. *[Sng 41:9]*

19 “Nge nungoqi muqne simbe guduq pre muqdi yumbo te kin puq ren, ei te yumbo te puq ren kin tende puayi nungoqi nei wamb te pugri nge wuti God nde pu gadi wuti nganye kas kin tene, aye segi. 20 Nge nungoqi nganyene simbe guduq, wuti pughe ye wute nge tiqi gudom mo ye nate mowi ye ni nge neti kowi, di wuti nge neti kowi ye ni wuti nge tiqi nundogh gadi ye neti nowi.”

Wuti pughe ye Jisas veri nde si pe ni nondo kin wand

Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23

21 Jisas puq nand pre, ni nei mai viwo, di simbe nand nari, “Nge nungoqi nganyene simbe guduq, nungoqi kin iri ni nge veri nde si pe ni godo ye.”

22 Jisas ni puq nand kin te ningg nikin wute oyi oyi rar mat, ni nei mamb segi Jisas tughe ningg bri puq nand. 23 Jisas ningg wute te kin ye iri, Jisas nikin quan nganye yawo nirang righe ye, ni Jisas nde tumone nas. 24 Pugri bu Saimon Pita ni ngawu pura q nindig nari, “Nu Jisas pengu ndig, ni tughe ningg bu puq nand.”

25 Muq wuti te Jisas nde tumo kring nondo, pengu nindig nari, “Yumbui, tughene bu?”

²⁶ Jisas oyi nand nari, “Wuti te nge bret puch wen nyeng pe keq wughe pre kitaqwi geg ye.” Muq ni bret puch nyeng pe neq wughe pre nitaqwi Judas Iskariot, Saimon ningg wo neng. ²⁷ Judas ni bret te nitiq wuse pre, muq Satan ninde nar no.

Muq Jisas ni simbe nindig nari, “Nu yumbo puq kuen puq guad kin te brequne puq yen.” ²⁸ Pudi wute mir pe tende mas kin ni nei mamb segi, Jisas ni pughe ningg bri puq nand. ²⁹ Judas ni Jisas ningg wute buagi mingg wet bidi nat rise ye, pugri bu ninge ni nei mamb kin mari muqdi Jisas ni tiqi nundog no ei mir te kin ye wong nand, o wute yumbo segi ye te yumbo ninge nem ningg bu ni no yumbo wong nand. ³⁰ Judas bret te nitaqwi pre, di opu nes newo no. Di burpoq rip pre.

Jisas nari otiwo di Pita nari ni Jisas ningg wuti segi

Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34

³¹ Judas ni no pre, Jisas nari, “Muq nge, wuti God nde pu gadi wuti nganye kas kin, nge gre yuwon kin te bei gad, di nge puq ken kin te ningg God ni gre yuwon kin te bei gad wute buagi ruqond. ³² Nge wuti nganye kas kin nge God ningg gre yuwon kin te bei gad, di wute buagi God nyamb rindivi viyo tedi God ni nge wuti nganye kas kin nge gre yuwon kin te wute bei neny, di ni nge nyamb rindivi viyo. Di te bei nand ye muq tumo rind.

³³ “Nge wo, muq nge nungoqi ane pas chiraq nganye tuqui segi. Nge asi Juda ninge simbe gidim kin pugrine nungoqi mune simbe guduq,

nungoqi nge meri wutigh ye. Pudi nge ko kin pe te nungoqi waru tuqui segi.

³⁴ “Muq nge nungoqi yeri guduq, asi nge nungoqi pugri yeri guduq segi. Wute aye te oyi oyi yawo wurany righe. Nge nungoqi yawo kirauq righe kin pugrine nungoqi wute aye oyi oyi yawo wurany righe. ³⁵ Nungoqi wute aye oyi oyi yawo wurany righe, tedi te kin ningg wute buagi nei rimb nungoqi nge te wute.”

³⁶ Saimon Pita nari, “Yumbui, nu muai nde kuo?”

Jisas oyi nand nari, “Nge ko ye pe te nu muq gharu kin tuqui segi, pudi otiwo nu gharu ye.”

³⁷ Pita nari, “Yumbui, pughe kin ningg nge muqne nu nde karu tuqui segi? Nge nu ningg kati ye tuqui.”

³⁸ Muq Jisas nari, “Nu nganyene nge ningg kuati ye tuqui? Nge nu nganyene simbe guduq, wapiqu nari segine di nu ghari nu nge nei gubigh segi puq ghand tevi ire pu ghand ye.”

14

Jisas nikin wute umbo nem kughe

¹ Muq Jisas nikin wute te simbe nindim nari, “Nungoqi yivany ware wayequ. Nungoqi God ei nei wumbig di nge anene nei wumbigh. ² Nge wuyi ningg baj pe sunyi nganye buagi rise, segi tedi nge muq nungoqi simbe guduq segi. Nge tende ko ei nungoqi sunyi kupuq ruso. ³ Nge nungoqi sunyi kupuq ruso, tedi munene gadi nungoqi kitaqu nge kas kin sunyi pe tende ko.

⁴ Nungoqi ngim tiqe nge ko ye pe wuso kin te nei wamb ye.”

⁵ Muq Tomas Jisas ningg nari, “Yumbui, beghi nu kuo ye tiqe te nei bab segi. Pughe gri ei beghi ngim te nei bubuw?”

⁶ Jisas oyi nand nari, “Nge nde gri wute God nei rimbig, di nge nde gri wute God nganyene pughe gri nas kin te nei rimb. Di nge nde gri wute ris ris te kin ris. Wuti iri ngim aye pe gri wuyi nde nandi segi, nge nde grine. ⁷ Nungoqi nganyene nge nei wumbigh, tedi nge wuyi anene nei wumbig. Muqne nungoqi ni nei wumbig di wuqoind pre.”

⁸ Pilip nari, “Yumbui, nu beghi wuyi bei yengu, tedi beghi umbo yuwon gud.”

⁹ Jisas oyi nand nari, “Nge nungoqi ane pas nganye chiraq, pudi pughe gri ate Pilip nu nge ghabe gudigh? Wute nge ruqoind, te ni wuyi ruqoind pre. Pughe kin ningg nu kuari, ‘Nu beghi wuyi bei yengu?’ ¹⁰ Wuyi nge nde nas di nge wuyi nde kas puq gad ye te nu nganyene puq guad segi bri? Wand nge nungoqi simbe guduq kin te nge ngening nde nei pe kateri segi, pudi nge puq ken kin te wuyi nge nde nas kin ni bu nikin yembe te puq nen. ¹¹ Nge kari nge wuyi nde kas di wuyi nge nde nas puq gad kin te nganyene ei puq wand. Te segi ate yumbo ur gre ye bei gad kin te ningg ei nganyene puq wand. ¹² Nge nungoqi nganyene simbe guduq, wute nge nei rimbig kin ni nge yumbo gre ye puq ken kin te puq ren ye. Ni yumbo mune nganye yumbui kin te puq ren ye, te pugri nge wuyi nde ko. ¹³ Di nge nde nyamb pe

nungoqi yumbo ninge ningg pengu wand, te nge puq ken ye. Te pugri ei te wuyi ni gre yuwon ye rise kin te bei gad. ¹⁴ Nungoqi yumbo pughe kin ningg nge nde nyamb pe pengu wundigh, te nge puq ken ye.”

Jisas nari ni Ququ Yuwon Ye nikin wute nem ye

¹⁵ Muq Jisas nikin wute te simbe nindim nari, “Nungoqi nge yawo wuragh righe, tedi nungoqi nge kari kin pugrine puq wen. ¹⁶⁻¹⁷ Di nge wuyi ningg kari, di ni Ququ Yuwon Ye, ni God nganye nas ye te kin ningg wute simbe nindiny ye te tiqi nundog nandi, nungoqi nde yenu, nungoqi pugrine ghav nunduq, di ni nungoqi nde nas nas te kin nas ye. Wute yumbo ur brequ nde si nambu ris ye ni riti nowi ninde umbo pe nas ye tuqui segi, te pugri ni ruqoind segi di nei rimbigh segi. Pudi nungoqi ni nei wumbigh, te pugri ni muq nungoqi ane was di otiwo ni nungoqi nde nar nas ye. ¹⁸ Nge nungoqi nyarimo wo kin pugri nonne si kiraqu segi ye. Nge nungoqi nde gadi ye. ¹⁹ Tumo di wute buagi nge ruqoind segi, pudi nungoqi nge wuqoind ye. Nge kes kewo ye te ningg nungoqi anene wes wewo ye. ²⁰ Ngeri te ningg di nungoqi nei wamb te pugri nge ngening wuyi nde kar kas, di nungoqi nge nde war was, di nge nungoqi nde kar kas. ²¹ Wute nge wand rit rise di pugrine puq ren kin ni nge yawo riragh righe ye. Wute nge yawo riragh righe ye, nge wuyi ni yawo nirany righe di nge anene ni yawo kirany righe, di gadi ni nde raqe ko ye.”

²² Muq Judas nari, “Pudi Yumbui, pughe kin ningg nu kuari nu beghi ndene raqe kuo, di wute

buagi qi pe kin segi?” (Judas nen te aye, ni Judas Iskariot segi.)

²³ Jisas oyi simbe nand nari, “Wuti iri ni nge yawo niragh righe, tedi ni nge wand gad kin pugrine puq nen ye. Te kin ningg di nge wuyi ni yawo nirang righe ye, di nge wuyi temu ane badi ninde pas ye. ²⁴ Wute nge yawo riragh righe segi, tedi ni nge kari kin pugrine puq ren segi. Wand nungoqi simbe guduq wutungu kin ren nge ngening nde nei pene simbe gad segi. Wand ren te wuyi nge tiqi nundogh gadi kin ninde pu rindi.

²⁵ “Muq nge nungoqi ane pas bu nge grine wand buagi te simbe guduq. ²⁶ Pudi Ququ Yuwon Ye nungoqi ghav nundug ye, otiwo wuyi nge nde nyamb pe tiqi nundog nandi kin, ni nungoqi yumbo buagi bei neuq, di ni nungoqi nei neuq di yumbo buagi nge simbe guduq kin te nei wumbiny ye. ²⁷ Nge kari nungoqi umbo oghi kuse. Nge umbo oghi kuse kin pugrine nungoqi te oghi kuse. Nge kari nungoqi umbo oghine kuse kin te wute qi pe kin mari wute umbo oghi kuse kin pugri segi. Otiwo nungoqi yumbo ninge wuqond di te kin ningg puye wand di wune wamb wayequ.

²⁸ “Nungoqi nge asi simbe gad kin te wutungu pre, ‘Nge kari nge ko di nungoqi nde mune gadi ye.’ Nungoqi nge yawo wuragh righe, tedi nge wuyi nde ko kin te ningg chumbuai ane was, te pugri wuyi ni quan nganye yumbui di nge segi. ²⁹ Nge muqne nungoqi simbe guduq pre, muqdi yumbo te kin puq ren, ei te yumbo te puq ren kin tende puayi nungoqi nge wand gad kin te ningg

wari te nganyene. ³⁰ Nge muq nungoqi ane wand bad bad pas nganye chiraq ye tuqui segi, te pugri qi wen kin yumbui ni nandi. Ni nge nyinge nowi kaghe ye tuqui segi, ³¹ pudi wute buagi qi pe kin ni pugri ei nei rimb te pugri nge wuyi yawo girag righe, di wuyi simbe nindigh kin pugrine nganye puq ken. Muq wandi, be po.”

15

Wain big di wain muange

¹ Jisas mune simbe nand nari, “Nge wain sare nganye, di nge wuyi ni wain ni maghe ye.

² Muange buagi yi meyi segi kin nge nde mase kin te ni pend nawo, pudi muange buagi yi meyi kin te ni qunati puaq nand, ei te oghi pu mase di yi quan meyi. ³ Wand nge nungoqi simbe guduq kin te ningg nungoqi yumbo ur brequ puaq di yuwon pu was pre. ⁴ Nungoqi nge nde was di nge nungoqi nde kas ye. Wain muange iri nikinne yi neyi tuqui segi. Ni wain big pe nase, tedi ni yi neyi ye tuqui. Te kin pugrine, nge nungoqi ghav guduq segi, tedi nungoqi nonne yi ware tuqui segi.

⁵ “Nge wain big, nungoqi wain muange. Wuti iri nge nde nas di nge ninde kas, tedi ni segine yi quan nare. Nge ghav gad segi, tedi ni yumbo ninge puq nen tuqui segi. ⁶ Wute nge nde ris segi ye ni wain muange memare ruso di quari mamb kin pugri. Muange pugri ye te materi, wase pe memare righe di namb. ⁷ Nungoqi nge nde was di nge wand nungoqi nde vise, tedi nungoqi yumbo ninge nei wumbiny kin te ningg pengu wand di wateri ye. ⁸ Nungoqi wain muange kin pugri yi

quan ware di bei wand te pugri nungoqi nge te wute ningg was. Nungoqi puq wen ei nge wuyi nyamb yumbui natevi.

⁹ “Wuyi nge yawo niragh righe kin pugrine nge nungoqi yawo kurauq righe. Nungoqi yumbo ur yuwon kinne puq wen ei nge nungoqi yawo kurauq righe righene was. ¹⁰ Nungoqi nge kari kin pugrine puq wen, tedi nge wuyi nari kin pugrine puq ken di ni nge yawo niragh righe righene kas kin pugrine nge nungoqi yawo kurauq righe righene was. ¹¹ Nge nungoqi ren kin simbe guduq ei te nge umbo yuwonne kuse kin pugrine nungoqi umbo yuwonne kuse, di te kin ningg nungoqi quan nganye chumbuai wand. ¹² Nge wand taq pugri: Nge nungoqi yawo kirauq righe kin pugrine nungoqi nonne oyi oyi yawo wurany righe. ¹³ Wute ni kimand quan nganye yawo rirany righe kin ni kimand yawo rirany righe ye te ningg riti ye. ¹⁴ Nungoqi nge kari kin pugrine puq wen, tedi nungoqi nge mand. ¹⁵ Nge muq nungoqi yembe ye wute puq guduq segi, te pugri yembe ye wute ni nikin yumbui ningg yembe te nei mamb segi. Pudi nge nungoqi mand puq guduq, te pugri yumbo buagi wuyi nge bei negh kin te nungoqi nde bir kawo di nei wumbiny pre. ¹⁶ Nungoqi nge si wumbogh segi, pudi nge nungoqi si gubouq, di kupuqu wo, di wo wain muange kin pugri yi quan ware. Di yi te rise rise te kin rise ye. Nungoqi wain kin pugri yi quan ware, tedi nungoqi yumbo ninge ningg nge nde nyamb pe pengu wand kin te wuyi nungoqi neuq ye. ¹⁷ Nge wand taq: Nonne oyi oyi yawo wurany

righe.

Wute qi pe kin Jisas ningg wute yambu mirem

¹⁸ “Wute yumbo ur brequ nde si nambu ris ye nungoqi yambu rireuq, tedi nungoqi nei wamb te pugri ni nge yambu riregh pre, muq nungoqi mune yambu rireuq. ¹⁹ Nungoqi wute buagi yumbo ur brequ nde si nambu ris ye pugrine was, tedi wute buagi yumbo ur brequ nde si nambu ris kin ni nikin wute yawo rirany righe kin pugrine nungoqi yawo rirauq righe. Pudi nge nungoqi kupuqu wo di qi pe kin yumbo ur te si ware pre, pugri bu wute buagi qi pe kin nungoqi yambu rireuq. ²⁰ Nge nungoqi wand simbe guduq ye ren nei wumbiny. Te pugri yembe ye wuti ni oyi yumbui di wuti ninde yembe nand kin ni oyi ninde si nambu nas kin tuqui segi. Pugri bu ni nge unje maip mai isis megh, tedi nungoqi anene unje mupuqu mai isis meuq ye. Di ni nge wand rutungu di pugrine puq ren, tedi nungoqi wand rutungu di pugrine puq ren ye. ²¹ Nge nungoqi kupuqu wo di nge te, pugri bu ni puq reuq ye, te pugri ni wuti nge tiqi nundogh gadi ye te ghabe rindig. ²² Nge gadi di wand simbe gad segi, tedi wute ni yumbo ur brequ rind kin te ningg mai rire segi. Pudi muq nge simbe gad di ni nei rimb pre, pugri bu ni riri ni unje rip segi puq rind ye ngim segi. ²³ Wute nge yambu riregh ye ni wuyi anene yambu rireng. ²⁴ Nge ninde yumbo wute buagi aye puq men tuqui segi kin te puq ken segi, tedi ni yumbo ur brequ rind kin te ningg mai rire segi. Pudi muq ni yumbo ur gre ye ren ruqond pre, pudi nge wuyi temu yambu rirengu. ²⁵ Ni

nge yambu riregh kin te pugri puq ren ei te wand ninde lo buk pe vise kin ven ane tuquine. Wand ven taq pugri, ‘Ni nge yambu riregh, pudi ni nge yambu riregh ye puate segi.’ *[Sng 35:19]*

²⁶ “Ququ Yuwon Ye, wand nganyene kin simbe nand ye, wuyi nde pu nandi wute ghav nindiny ye, otiwo nge wuyi nde pu tiqi gudog nungoqi nde nandi kin tende puayi ni nge ningg simbe nand ye. ²⁷ Di nungoqi anene nge ningg ei simbe wand, te pugri nungoqi asine nge yembe puate ki righe kin tende puayine nge ane pas.

16

¹ “Nge nungoqi wand buagi ren simbe guduq pre ei te nungoqi Yumbui dob weng segi. ² Te pugri wute nungoqi God yumbui nyamb birag kin baj pe war wo kin te segi puq munduq. Di ngeri ire wundi kin tende puayi wute ninge nungoqi mumbuequ wati di ni nei mamb kin mari ni God ningg yembe te yembe mand bu puq men. ³ Ni nge di nge wuyi temu nei mumbug segi, pugri bu ni yumbo te kin puq men ye. ⁴ Nge nungoqi yumbo te kin ningg simbe guduq pre ei te yumbo te kin puq ren kin tende puayi nungoqi nei wamb ye te pugri nge te kin ningg nungoqi simbe guduq pre. Nge asine yembe puate ki righe kin tende puayine nungoqi simbe guduq segi, te pugri tende puayi nge nungoqi ane pasne.

Ququ Yuwon Ye ni pughe gri yembe nand ye

⁵ “Muq nge wuti nge tiqi nundogh gadi kin ninde ko ye, di nge ko kin te ningg nungoqi kin iri pengu nand nari, ‘Nu muainde kuo?’ ni pugri

pengu nand segi. ⁶ Nge wand ren kin gad kin te ningg nungoqi umbo mai kuyo. ⁷ Pudi nge nungoqi nganyene simbe guduq: Nge ko kin te nungoqi ningg bu nge ko. Nge ko segi, tedi wuti nungoqi ghav nunduq kin nungoqi nde nandi segi. Pudi nge ko, tedi ni tiqi gudog nungoqi nde nandi ye. ⁸ Ni nandi kin tende puayi ni wute buagi qi pe kin ni yumbo ur brequ rind kin te bei nindiny, di ni yumbo ur pughe ye ni tuqui di God ni pughe gri wute ir nawo kin te bei nindiny ye. ⁹ Yumbo ur brequ ningg bei nindiny ye te pugri, ni nge nei rimbigh segi. ¹⁰ Di yumbo ur pughe ye ni tuqui kin te ningg bei nindiny ye, te pugri nge wuyi nde ko di nungoqi nge mune wuqoind tuqui segi. ¹¹ Di ni God pughe gri wute ir nawo ye te ningg bei nindiny ye, te pugri God ni qi wen kin yumbui yembe neng puq nand pre.

¹² “Nge nungoqi yumbo simbe guduq ye te nganye buagi nganye, pudi muqne nungoqi nei wumbiny kin tuqui segi. ¹³ Otiwo Ququ Yuwon Ye ni God ningg wand nganyene kin simbe nand ye ni nandi kin tende puayi ni nungoqi nei neuq, di God ningg wand nganyene kin te quan buagine nei wumbiny ye tuqui. Ni nikin nde nei pe wand nand segi ye. Ni yumbo nutungu kin di yumbo otiwo rindi kin te ninggne ei nungoqi simbe nunduq ye. ¹⁴ Ni nge wand simbe gad kin tene nungoqi mune simbe nunduq, di te kin ningg ni nge gre yuwon kin te nungoqi bei neuq ei nungoqi nge nyamb wundivi viyo. ¹⁵ Yumbo buagi wuyi nde si nambu rise kin te nge te. Pugri bu nge kari, Ququ Yuwon Ye ni nge simbe gad ye

tene ei nare nandi di nungoqi simbe nunduq ye.”

Nungoqi yivany te ningg otiwo chumbuai wand ye

¹⁶ Muq Jisas nari, “Nginy aye ninge pre di nungoqi nge mune wuqoind segi, di tende dobu nginy aye ninge pre di wuqoind.”

¹⁷ Jisas ni nikin wute ninge Jisas puq nand kin te mutungu di oyi oyi pengu mand mari, “Pughe kin ningg bu ni puq nand? Ni beghi simbe ndug nari, nginy ninge pre di beghi ni mune buqoid segi, di tende dobu nginy aye ninge pre di buqoid. Di ni mune beghi simbe nundug nari ni kiyi nde no ye.” ¹⁸ Ni pugri pengu mand mand, ni mari, “Yumbo pughe kin ningg bu ni ‘nginy ninge pre’ puq nand? Beghi ni pugri puq nand kin te nei bab segi.”

¹⁹ Ni Jisas yumbo te kin ningg pengu mindig ningg wand wand mare kin te ni nei namb pre, pugri bu ni pengu nindim nari, “Nge kari ‘nginy ninge pre di nungoqi nge mune wuqoind segi, di tende dobu nginy aye ninge pre di wuqoind.’ Nungoqi te ningg bu oyi oyi pengu wand? ²⁰ Nge nungoqi nganyene simbe guduq, nungoqi yivany ware di quanji wand ye, pudi wute buagi qi pe kin ni oyi chumbuai rind ye. Nungoqi yivany ware, pudi yivany ware ye te otiwo pre, di chumbuai ane was ye. ²¹ Nyumbueg wo wure wundi kin ni yuqo wuraq ye, te pugri muq ni wo pe wuso ye ngeri. Pudi wo wure wundi pre dobu ni wo urupui ire qi pe gudi ye te ningg chumbuai wund, di ni mai mining wuraq kin te nei gheri wupiny. ²² Nungoqi muq nyumbueg wo pe wuso di mai

wuraq kin pugrine. Muq nungoqi yivany ware ye, pudi nge munene nungoqi gudoqu di nungoqi chumbuai wand ye, di wuti iri nungoqi chumbuai wand ye te pend nawo righe ye tuqui segi. ²³ Nge nungoqi nganyene simbe guduq. Ngeri te wundi kin tende puayi nungoqi yumbo ninge ningg nge pengu wundigh segi, te pugri nungoqi yumbo ninge ningg nge nde nyamb pe pengu wand, tedi nge wuyi nungoqi yumbo te neuq ye. ²⁴ Muqne nungoqi yumbo ninge ningg nge nde nyamb pe pengu wand segine. Pengu wand di yumbo wateri, di quan nganye chumbuai wand.

²⁵ “Nge nungoqi wand ren simbe guduq kin te kopuqu wand pe simbe guduq. Pudi ngeri ire wundi ye, di tende puayi nge kopuqu wand gad segi ye, pudi nge wuyi ni yumbo ninde nei pe rise kin di yumbo pughe puq wen ningg nari kin te yuwonne simbe guduq. ²⁶ Ngeri te ningg nungoqi ngende nyamb pe pengu wand ye. Nge nungoqi ningg nyamb pe wuyi pengu gidig ningg kari segi. ²⁷ Pudi nungoqi nge wuyi nde pu gadi kin te nganyene puq wand di nge yawo wuragh righe, pugri bu wuyi nikinne nungoqi yawo nirauq righe. ²⁸ Nge wuyi nde pu gadi di qi pe keyi ki pre. Muq nge qi wen si kiraq di wuyi nde mune ko ye.”

²⁹ Muq Jisas nikin wute te mari, “Muq nu yuwonne wand simbe guad, di kopuqu wand pe simbe guad segi. ³⁰ Pugri bu muq beghi nei bab nu yumbo buagi nei gubiny, di nu wute nei gudony ye. Wuti iri nu wand ninge pengu nunduw tuqui segi, te pugri ni wand te nu nei

guab pre. Nu wute nei gudony ye pugri bu nu God nde pu guadi ye te beghi pari te nganyene puq bad.”

³¹ Jisas oyi nand nari, “Muqne nungoqi nge nei wumbigh. ³² Pudi ngeri ire wundi ye, te muq wundi pre, di tende puayi nge irine si weri yengu, di nungoqi ire ire wu wase nungoqi non baj pe wo ye. Pudi nge irine nganye yengu segi, te pugri nge wuyi ni nge temu yembu. ³³ Nge yumbo simbe gad kin te simbe guduq, ei te nungoqi ngende wandi di umbo yuwon gud ye tuqui. Qi pe ven nde nungoqi mai ware ye. Pudi wune wamb wayequ. Te pugri nge qi pe kin gre te nyinge kawo righe pre.”

17

Jisas ni nikin wute te ningg ni kiyi pengu nindig

¹ Jisas ni wand te simbe nand pre, ni wam rar neq wiyo di nari, “Wuyi nge mi kati ye ngeri te muq wundi pre. Nge nu wo, nge gre yuwon kin te bei ghand, ei te kin ningg nge nu wo oyi nu gre yuwon kin te bei gad wute buagi ruqond di te kin ningg nu nyamb rindivi viyo. ² Te pugri nge gre kuegh di wute buagi nge nde si nambu yeru, ei te nge nde gri wute nu nge kuegh ye te ris ris te kin ris. ³ Muq ris ris te kin ris ye te pugri ni nu irine God nganyene kin nei rumbu, di nge Jisas Kraist nu tiqi gudogh gadi ye nei rimbigh. ⁴ Nu nge yembe kuegh kin te yembe gidiny omo kawo ye te ningg nge nu gre yuwon kin te wute buagi bei keny. ⁵ Pugri bu muq, wuyi, asi qi di yumbo buagi rise segine kin tende puayi beghi temu gre

yuwon kin rise kin te ninggne muq nunde rar pene gre yuwon kin te bei ghand.

⁶ “Nge wute qi pe kin nu ir kuawo nge kuegh ye te nu wuti pughe gib guab kin te bei kem pre. Wute men nu te, nu nge kuegh, di ni nu wand mutungu kin pugrine puq men. ⁷ Muq ni nei mamb pre te pugri yumbo buagi nu nge kuegh kin te nunde gri rindi. ⁸ Te pugri nu nge wand simbe gudigh kin te simbe gidim, di ni wand te umbo pe mawo vis, nge nganyene nunde pu gadi di nu nge tiqi gudogh gadi kin te nganyene puq mand. ⁹ Nge wute buagi qi pe kin ningg kari segi, pudi wute nu nge kuegh kin men ningg bu kari, te pugri wute men te nu te. ¹⁰ Nge te wute buagi te nu te, di nu te wute buagi te nge te. Ni yumbo yembe mindiny kin te ningg nge nyamb yumbui vise. ¹¹ Nge qi pe ven nde kas nganye segi ye, pudi nge wute men ni qi pe ven nde mas di nge nunde godo ye. Pugri bu, wuyi yuwon nganye, nu nunon nyamb nge kuegh ye ni gre te ningg ni yeng wam, ei te beghi temu umbo irene kuse kin pugrine ni umbo irene kuse. ¹² Nge ni ane pasne kin ven nde puayi nge nyamb nu kuegh kin ven ningg ni yeng kuam di ghav gidim yuwon pu mas. Wuti iri ir no segi, pudi Judas ni ir no ninggne, pugri bu ni ir no ei te nu ningg wand buk pe vise kin pugrine yumbo te puq ren.

¹³ “Muq nge nunde godo, pudi nge qi pe kas kin ven nde puayine nge wand ren simbe gad, ei te nge umbo pe quan nganye chumbuai gad kin pugrine ninde umbo pe chumbuai mand. ¹⁴ Nge nu wand simbe gudigh kin te simbe gidim pre di

wute yumbo ur brequ nde si nambu risne kin ni yambu rirem ye. Te pugri nge yumbo ur brequ nde si nambu kas segi kin pugrine wute men ni yumbo ur brequ nde si nambu mas segi. ¹⁵ Nge nu ni qi pe ven nde pu ghate mowi ningg kari segi, pudi nu yeng wam ei Satan ni nyinge nawo maghe segi. ¹⁶ Nge yumbo ur brequ nde si nambu kas segi ye pugrine ni yumbo ur brequ nde si nambu mas segi. ¹⁷ Nu wand simbe guad kin te wand nganyene kin simbe guad, pugri bu nu wand nganyene kin te ningg ni ghap mo di ni nunon tene. ¹⁸ Nu nge tiqi gudogh qi pe gadi kin pugrine nge ni tiqi gudom mo. ¹⁹ Ni ningg bu nge kari nge nunon te wuti ei ni mune pugrine nunon te wute.

²⁰ “Wuyi, nge wute men ninggne nu pengu guduw segi, pudi otiwo wute ninge wute men nge ningg wand simbe mand kin te rutungu di te ningg nge nei rimbigh ye te anene, ²¹ te ei ni quan buagine nu nge nde kuas di nge nunde kas di beghi temu irene pas kin pugrine ni irene ris. Ni beghi nde ris ei te kin ningg wute qi pe kin ni te ruqond di nei rimb, nu nge tiqi gudogh gadi. ²²⁻²³ Beghi temu irene pas kin pugrine ni irene ris, nge ninde kas di nu ngende kuas, te ningg bu nu gre yuwon kin kuegh kin te ni keny pre. Ni irene ei ris di wute qi pe kin te ruqond di nei rimb te pugri nu nge tiqi gudogh gadi, di nu nge yawo kuragh righe kin pugrine ni yawo kurany righe pre.

²⁴ “Wuyi, qi di yumbo buagi rise segine nu nge yawo kuragh righe, pugri bu nu nge gre yuwon kin bei guad. Wute nu nge kuegh ye nge kas

pe tende ghawo ris ei nu nge gre bei guad kin te ruqond. ²⁵ Wuyi, nu yuwon kuawo ye, wute buagi qi pe kin nu ghabe runduw. Pudi nge nu nei gubuw, di wute men nu nge tiqi gudogh gadi kin te nei mamb pre. ²⁶ Nge nu ningg ni simbe gidim di nu nei mumbuw pre, di otiwo nge mune pugrine puq ken, ei nu nge yawo kuragh righe kin pugrine ni mune yawo ram righe, di nge ngeningne ninde kas ye.”

18

Jisas mait nase

Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53

¹ Jisas ni kiyi pugri pengu nindig pre, ni nikin wute ane wuye iri Kidron puq mindig kin te misiny opu gri mo. Ruso ruwo opu gri tende mong puch ire nyumo olivne tende yemu, di ni tende mar mo. ² Jisas ni pripri nikin wute ane tende mikur, pugri bu Judas ni sunyi te nei namb pre. (Judas nen te ni Jisas veri nde si pe ni nondo ye.) ³ Prist mingg yumbui di Parisi ninge ni wute God ningg baj yeng muaw kin ninge tiqi mundom mo. Judas ni wute God ningg baj yeng muaw kin te di Rom mingg ami ninge ane nitami nyumo oliv yemu kin sunyi pe tende no. Ni soi di lam di yeng kin yumbo ane mare mo. ⁴ Jisas ni yumbo pughe sin meng kin te quan buagine nei namb pre, pugri bu ni nandi pengu nindim nari, “Nungoqi tughe ningg wandi?”

⁵ Ni oyi mand mari, “Jisas Nasaret kin.”

Jisas oyi nand nari, “Nge wuti te.” (Di Judas ni Jisas veri nde si pe ni nondo ye ni anene tende

yenu.) ⁶ Jisas nari, “Nge wuti te” puq nand kin tende puayi ni dobu dobune kring mo di pombri mo qi pe mase.

⁷ Muq ni munene pengu nindim nari, “Nungoqi tughe ningg wandi?”

Di ni mari, “Jisas Nasaret kin.”

⁸ Jisas oyi nand nari, “Nge nungoqi simbe guduq pre te pugri te nge. Nungoqi nge meri wutigh, ate wute men si ware mo.” ⁹ Jisas ni pugri simbe nindim ei te ni asi kiyi ningg nari, “Nge wute nu kuegh ye te iri si keru segi ye” puq nand kin te ane tuquine.

¹⁰ Muq Saimon Pita ni mame bidi dobui iri nase ye te qo naimb nandi, prist mingg yumbui mingg yumbui ni yembe ye wuti iri ange si tuan opu kin te pend nuang ir wi. (Wuti te ni nyamb Malkus.)

¹¹ Muq Jisas Pita simbe nindig nari, “Nu mame dobui te nikin chongo pe mune yi ndighe. Nu nei guab kin kuari wuyi nge mai kiraq puq nand ye te kiraq segi ye bri?”

Ni Jisas mitanyi Anas nde mo

¹² Muq Rom mingg ami ni yumbui ni nikin ami ninge ane di wute God ningg baj yeng muaw ye te ane Jisas mait nase, si taq mimbig. ¹³⁻¹⁴ Ber te ningg Kaiapas ni prist mingg yumbui mingg yumbui di asi ni Juda simbe nindiny nari, “Wuti iri nungoqi buagi ane ningg nati te yuwon.” Kaiapas ni wuti iri Anas puq mindig ye ni kuwonyumbu te nitaqi. Ni Jisas mitanyi Anas nde mo.

Pita nari ni Jisas nei nimbig segi

Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:54-57

15 Saimon Pita di Jisas ningg wuti aye iri temi Jisas nde dobu maru. Prist mingg yumbui mingg yumbui ni Jisas ningg wuti iri te nei nimbig ye, pugri bu ni Jisas ane prist mingg yumbui mingg yumbui ni nas kin imb wabe mar mo, ¹⁶ pudi Pita ni dabo ngimrawu ne ghimbi nawo pu yenu. Jisas ningg wuti iri te ni prist mingg yumbui mingg yumbui ni nei nimbig ye, pugri bu mune neyi ni, nyumbueg ngimrawu yeng wuwo pu yequ kin te simbe nunduw di Pita nitanyi nar no.

17 Muq nyumbueg ngimrawu yeng wuwo pu yequ kin te Pita pengu wundig wuri, “Nu Jisas ningg wuti iri segi bri?”

Pita oyi nand nari, “Nge segi.”

18 Wute God ningg baj yeng muaw kin di yembe ye wute ni uyi mati, di wase muaq wughe suqo mipiq mipiq yemu. Di Pita ni anene wase suqo nap nap yenu.

Prist mingg yumbui ni Jisas pengu nindig

Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71

19 Muq Anas, prist mingg yumbui mingg yumbui, ni Jisas nikin wute te ningg di Jisas ni wand pughe ye simbe nindim kin te ningg Jisas pengu nindig.

20 Jisas oyi nand nari, “Nge pripri wute God yumbui nyamb mirang kin baj pe di God ningg baj Juda buagi rikur pe tende wand raqene simbe gad. Nge wand ninge suqo grine simbe gad segi. Di wute buagi nei rimb. ²¹ Pughe kin ningg nge pengu gudigh? Nu wute nge wand gad kin rutungu ye te ei pengu ndiny. Nganyene nganye, ni nge wand simbe gad kin te nei rimb.”

²² Jisas ni puq nand kin tende puayi wute God ningg baj yeng muaw ye wuti iri Jisas nde tumone yenu kin te si namb kui Jisas kowisambe dang nindig, di simbe nindig nari, “Tughe simbe nundu bu nu prist mingg yumbui mingg yumbui nde rar pe pugri wand guad?”

²³ Jisas oyi nand nari, “Nge wand ire unje kap, ate nu nge wand unje kap kin te simbe ghand. Pudi nge wand simbe gad kin te nganyene, te pughe kin ningg nu nge kui?” ²⁴ Muq Anas ni Jisas si taq pune rise tiqi nundog prist mingg yumbui mingg yumbui, Kaiapas, nde no.

Pita nari ni Jisas nei nimbig segi puq nand tevi nand

Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62

²⁵ Saimon Pita ni wase suqo nap napne yenu, wute ninge pengu mindig mari, “Nu Jisas ningg wuti iri bri?” Saimon Pita segi puq nand nari, “Nge segi.”

²⁶ Muq prist mingg yumbui mingg yumbui ni yembe ye wuti iri di ni Malkus ni yavi ire te quan buid nap nari, “Nu Jisas ane oliv yemu kin sunyi pe tende yequ. Nu kuari nge nu guqoid segi bri?” Malkus te Pita ange di nuang kin te. ²⁷ Pita mune nganye segi puq nand, di ni segi puq nand pre brequne di wapiqu nari.

Jisas Pailat nde mitanyi mo

Matyu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5

²⁸ Muq Juda mingg wute nyamb kin Jisas Kaiapas nde baj pe pu mitanyi Rom mingg yumbui Pailat nde baj yumbui pe mo. Tende puayi te burane di ni Pailat nde baj pe mar mo segi. Te

pugri ni mar mo tedi ni Juda mingg lo gure muaq di ni God asi Israel mingg wo rar nuqond mas kin ngeri chumbuai rindiny di mir rind ye te ni ane mir mand tuqui segi. Te ningg bu ni dabone yemu. ²⁹ Pugri bu Pailat neyi nandi di pengu nindim nari, “Wuti nen yumbo ur brequ pughene puq nen bu nge nde wutanyi wandi?”

³⁰ Ni oyi mand mari, “Ni unje nap segi, tedi beghi nunde si pe pi nondo segi.”

³¹ Pailat nari, “Nungoqi nonne wutanyi wo, nungoqi non nde lo pene wand ir wang.” Juda mingg wute nyamb kin segi puq mand mari, “Nungoqi wute Rom kin beghi wuti iri pi nati ye te ningg segi puq wand.” ³² Yumbo ren puq ren kin asi Jisas ni kruse pe nati ye te ningg simbe nand ye ane tuquine rise.

³³ Muq Pailat mune baj yumbui pe nar no, Jisas ngam nirang nondo, di pengu nindig nari, “Nu Juda mingg king bu?”

³⁴ Jisas oyi pengu nand nari, “Nu wand simbe guad kin ren nunon nde nei pene puq guad, o wute aye nge ningg puq mand kin te nu simbe munduw?”

³⁵ Pailat oyi nand nari, “Nu nei guab kin nge Juda kin bri? Nunon wute di nunon prist mingg yumbui bu nu nge nde si pe mi guadi. Nu pughe sin bu kuen?”

³⁶ Jisas nari, “Nge qi pe kin king segi. Nge qi pe kin king, tedi nge te yembe ye wute ni oyi yeng mand, di nge ghav mindigh ei Juda nge mait kase segi. Pudi nge tiqe aye pe kin king.”

³⁷ Pailat oyi nari, “Muq nu kingne iri.”

Jisas oyi nand nari, “Nu kuari nge king iri puq guad kin te nu tuquine guad. Te pugri nge te kin ningg moyu wuri wundi di qi pe ven nde gadi, ei wand nganyene kin te ningg simbe gad. Wute wand nganyene kin opu yeru ye ni nge ningg wand rutungu ye.”

³⁸ Muq Pailat pengu nand nari, “Wand nganyene kin te pughene?”

Muq ni Jisas si neri mune dabo neyi ni di Juda kin wute buagi te simbe nindiny nari, “Nge wuti nen nati puq gad kin wand puate ninge guqod segi. ³⁹ Pudi nungoqi non yumbo ur te pugri, God asi Israel mingg wo rar nuqond mas kin ngeri yumbui chumbuai wundiny kin tende puayi di nge wute taq pu yemu kin te kin ye iri si keru nondo ye. Pugri bu nge Juda mingg king nen si keru nondo ningg bri wari?”

⁴⁰ Muq ni Pailat nde ngam mare rundo di mari, “Yewo, ni segi. Beghi Barabas ei si gheri nandi.” (Barabas ni yeng nand ye iri.)

19

Jisas mi nati ningg mari

Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25

¹ Muq Pailat ami simbe nindim, Jisas mitanyi mo yas pe pug mindig. ² Ni sare quat kin muet mamb pre ngawu pe mirang righe, di king kin pugri chongo ambo kin ire mirang wughe pre, ³ di ire ire ninde mandi di mari, “Juda mingg king nu kuas nganye chiraq ye!” Ni puq mand di Jisas kowisambe pe mi.

⁴ Pailat ni mune nganye dabo neyi ni di wute buagi simbe nindiny nari, “Te wuqond! Nge wuti nen pi nati puq gad kin wand puate segi, pugri bu nge kitanyi keyi ki ei nungoqi nonne wuqoind.”

⁵ Pugri bu Jisas ni sare quat kin ngawu pe rise kin te di chongo ambo kin mirang wughe kin te risene neyi ni. Muq Pailat wute buagi te ningg nari, “Te wuqond. Wuti taq nen.”

⁶ Muq prist mingg yumbui di wute God ningg baj yeng muaw kin ni muqoind di ngam mare rundo mari, “Kruse pe qungu wi nati. Kruse pe qungu wi nati.” Pailat simbe nindim nari, “Nungoqi nonne wutanyi wo kruse pe qungu wi nati. Nge ni ki nati ye wand puate ninge guqod segi.”

⁷ Muq Juda kin wute buagi te oyi mune simbe mand, “Beghi ningg lo wuri ni nati ye tuqui, te pugri ni nari ni God ningg wo.”

⁸ Pailat ni te nutungu kin te ningg ni quan wune namb. ⁹ Ni mune baj yumbui pe mar mo, di Jisas pengu nindig, “Nu muai pu guadi?” Pudi Jisas ni oyi nindig segi.

¹⁰ Muq Pailat nari, “Nu nge wand kuegh segi ye bri? Nu nei guab te pugri nge segine nu si keru yo, o wute simbe gidim nu kruse pe qungu mi ghati kin gre rise.”

¹¹ Jisas oyi nand nari, “God nari bu nu wuti pugri ye kuas, bu muq nu segine wute simbe ndim nge kruse pe qungu mi kati ye tuqui. Pugri bu wuti nge nu nde si pe ni godo ye ni mai te quan nganye yumbui, nu te musoqne.”

¹² Pailat ni te nutungu kin te ningg ni Jisas si neri no kin ngim meri nat. Pudi Juda buagi ngam mare rundo mari, “Nu si gheri no, tedi nu Sisar kimand segi! Wuti iri nari ni king puq nand ye ni opu gri yenu, di Sisar ningg veri!”

¹³ Pailat ni wand ven nutungu, Jisas nitanyi rage nar no. Di jas nas kin komboiq te miraq mandi sunyi puch ire wet mawo yuwon muany pu rise kin tende muaq yequ di Pailat ni tende nas. (Sunyi puch te Hibru wand pe Gabata puq munduw.) ¹⁴ Muq Juda ni Sabat kin nginy te ningg sir rip ye ngeri di ngeri te muq bogisumb. Di te kin te God ni asi Israel mingg wo rar nuqond mas kin ngeri te nei mimbiny kin wik te ninggne. Pailat wute buagi te ningg nari, “Nungoqi king taq nen.”

¹⁵ Ni ngam mare rundo mari, “Weri wo! Weri wo! Kruse pe qungu wi nati!”

Pailat ni pengu nindim nari, “Nge nungoqi king nen kruse pe qungu ki nati ningg bri wari?”

Muq prist mingg yumbui ni oyi mand mari, “Beghi king aye segi, Sisar irine!”

¹⁶ Muq Pailat ni Jisas Rom mingg ami ninde si pe ni nondo ei kruse pe qungu mi nati ningg.

Jisas kruse pe qungu mi nati

Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43

Pugri bu Rom mingg ami Jisas mitanyi mo. ¹⁷ Ni nikin kruse te niraq tiqe yumbui pe pu neyi ni, di mong puch ire “Ngawu ngape tiqe” puq mand kin tende no. (Mong te Hibru wand pe Golgota puq mand.) ¹⁸ Tende ni kruse pe qungu mi nati, di wute aye temi anene qungu mi mati, iri opu

yenu iri opu yenu di Jisas mingine yenu. ¹⁹ Pailat nari wand ninge ur mand pre kruse pe mi riwo pu yeru. Ni wand ur mand kin taq pugri, “Jisas Nasaret kin, ni Juda mingg king.” ²⁰ Jisas qungu mi nati kin sunyi pe pu tiqe yumbui pe te tumone. Di wand ur mand kin te Hibu wand, Latin wand, di Grik wand pe ur mand, pugri bu Juda nganye buagi ni wand ur mand kin te ruqond. ²¹ Juda mingg prist mingg yumbui ni Pailat ningg mari, “Nu Juda mingg king ur ghand wayequ. Pudi nu pugri ei ur ghand, ‘Wuti nen nari ni Juda mingg king’.”

²² Pailat oyi nand nari, “Nge kari ur mand kin te rar wuqond, ur mand kin pugrine rise.”

²³ Rom mingg ami ni Jisas kruse pe qungu mi nati pre, ni chongo te materi bir mawo 4-pela pu di ire ire materi. Ni chongo dobui kin wabe gri niraq wughe, di chongo irine pe yembe munduw kin te anene ir muang. ²⁴ Rom mingg ami te kin kin wand wand mare mari, “Chongo dobui kin wen bir puaq wayequ. Satu griny bad ei buqod tughe nitaqwi.” Ni pugri puq men kin te God ningg wand buk pe vise kin ane tuquine. God ningg wand taq pugri, “Ni nge chongo bir mawo ire ire materi, di nge chongo dobui kin te satu griny munduw ye.” *[Sng 22:18]*
Di muq Rom mingg ami ni pugri puq men.

²⁵ Jisas nde kruse pe tumone te nikin kumo, nikin kumotumo, Maria Klopas ngam, di Maria Magdala kin ni tende yeru. ²⁶ Jisas ni nikin kumo di nikin wuti iri ni yawo nirang righe ye ni tende

yeru nuqond. Pugri bu nikin kumo te simbe nunduw nari, “Ni nu wo ei puq ndig.”

²⁷ Muq nikin wuti te ningg mune nari, “Ni nu numo ei puq nduw.” Di tende puayine Jisas nikin wuti te Maria nitaqi no ninde baj pe wus.

Jisas nati

Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49

²⁸ Jisas nei namb te pugri tende puayi ni yembe buagi te omo nawo pre, pugri bu ni nari, “Nge yawo singar kati.” Ni puq nand ei wand buk pe vise kin te ane tuquine.

²⁹ Wain abo neq kin os ane tende nas, pugri bu ni chongo bidi nyumo kamo pe wureq mim-biq, wain pe meq wughe pre Jisas nde mim pe meq wundo. ³⁰ Jisas ni wain te ne pre di nari, “Omone.” Muq ni ngawu nindinyi nati, nikin ququ te wuwi wundi wuso di nati.

³¹ Muq Juda mingg wute nyamb kin ni Pailat pengu mindig ngiq nand tedi wute kruse pe yemu kin te muange gure muam ei brequne mati di mate mati ningg. Ni puq men kin te pugri muq Sabat kin nginy te ningg sir rip di ni Sabat kin ngeri yumbui nganye te tumo rind, di ni Sabat kin nginy te ningg wute kruse pe yemu kin te ni yambu mari. ³² Pugri bu ami ni wute Jisas ane kruse pe qungu mi mati kin te muange gure muam. ³³ Pudi ni Jisas nde mondo kin tende puayi ni muqond Jisas nati pre, pugri bu ni muange gure muang segi. ³⁴ Pudi ami iri yir neti nowi qut pe cheiq neri, di opu brequne yavi wuye ane buraq ri. ³⁵ Wuti yumbo ren nuqond kin ni ren kin ningg simbe nand, di ni simbe nand kin te

nganyene. Ni nei namb ni wand simbe nand ye te nganyene, di ni te kin ningg simbe nand ei nungoqi Yumbui nei wumbig. ³⁶ Yumbo ren puq ren ei te wand buk pe vise kin ven te ane tuquine. Wand buk pe vise kin taq pugri, “Ni ningg ngape ire gure muang segi ye,” *[Kis 12:46; Nam 9:12]* ³⁷ di aye te “Wuti ni yir pe cheiq meri kin te ei ruqoind ye.” *[Sek 12:10]*

Jisas ngamo pe mowi yenu

Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56

³⁸ Tende dobu Josep Arimatea kin ni Pailat pengu nindig ei Jisas neti nati neri no nowi yenu ningg. (Josep ni Jisas ningg wand nutungu di nganyene puq nand ye, pudi ni Juda mingg wute nyamb kin te wune nimbim, pugri bu ni suqo grine Jisas nei nimbim.) Pailat ni Josep Jisas neti nati neri no kin te ningg ngiq nindig, pugri bu ni no di Jisas neti nati, di neri no. ³⁹ Nikodemus, wuti asi Jisas nuqoind ningg burpoq pu Jisas nde no kin te, ni wel tuqo kin mur di alos pe yembe mindig kin te 30 kilogram kin pugri nare Josep temi mo. ⁴⁰ Ni temi Jisas meri mo di wel tuqo kin te muang di chongo quem kin pe wureq maimb. Ni puq men kin te Juda ni wute mati kin mawo yemu ningg tedi pugri ei puq men ye. ⁴¹ Jisas qungu mi nati kin sunyi pe tende tumone wuny ire vise, di wuny mbe mingi tende wute mati mawo yemu kin ngamo ire yequ, ngamo te urupui, wuti iri mowi yenu segine.* ⁴² Muq Juda

---

* **19:41:** Juda nikin wute mati kin mawo yemu ye ngamo te rand sange pe gawo yembe munduw pre di wet pe gawo chupoq mindiq.

buagi Sabat kin ngeri te ningg sir map ningg, di ngamo te tumone yequ, pugri bu ni Jisas meri mo ngamo pe tende mowi yenu.

20

Jisas mune nes newo

Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12

¹ Nginy namba wan te ningg burane, bur yengune Maria Magdala kin ni Jisas nde ngamo pe wuso, di wuqond wet nyaw ngamo pe yequ kin te kring mipiq wuso pre. ² Pugri bu ni mune vig wumb Saimon Pita di Jisas ningg wuti te kin ye iri Jisas nikin yawo nirang righe kin te ni temi nde wuso di simbe wundim wuri, “Yumbui ngamo pe pu meti nowi meri mo pre, di ni muainde mowi nase kin te beghi nei bab segi.”

³ Muq Pita di Jisas ningg wuti aye te temi mes mewo Jisas nde ngamo pe mo. ⁴ Ni temi ane vig mamb mo, pudi Jisas ningg wuti aye te oyi ye nawo no ngamo pe nitari righe, di Pita naru. ⁵ Ni yimb naghe, rar neq wur di chongo bidi Jisas nde ghimbi pe wureq mamb kin te nuqond, pudi ni ngamo pe nar no segi. ⁶ Muq Saimon Pita, ni wuti tende dobune naru kin, ni no nitari righe di ngamo pe nar no. Ni chongo bidi Jisas nde wureq mamb kin te rise nuqond, ⁷ di chongo bidi ngawu pe mirang wughe kin te anene gure muaq pre pu wuse nundoq. Chongo bidi te nikinne wuse, di chongo bidi aye te ane ire pene rise segi. ⁸ Muq Jisas ningg wuti aye te ye nawo no ngamo pe nitari righe kin ni mune ngamo pe nar no. Ni chongo te rise nuqond, di ni nei namb Jisas ni

nganyene mune nes newo pre. ⁹ (Pudi ni temi Jisas mune nes newo ye wand te God ningg wand buk pe rise kin te nei mimbiny segine.) ¹⁰ Muq Jisas ningg wute temi te munene kin kin baj pe mo.

*Jisas Maria Magdala kin ninde raqe no
Matyu 28:9-10; Mak 16:9-11*

¹¹ Pudi Maria ni Jisas nde ngamo qunambe tende quanji quanji yequ. Ni quanji quanjine yimb wughe ngamo pe rar weq wur, ¹² di angelo temi yemu wuqond. Ni chongo quem kin mare righe pre Jisas asi mowi nase kin sunyi pe tende mas, iri ngawu tiqe opu nas, di iri muange tingi opu nas. ¹³ Ni temi Maria pengu munduw mari, “Nu pughe kin ningg quanji guad?”

Ni oyi wund wuri, “Wute ninge nge yumbui meti nowi meri mo pre, di nge nei gab segi ni muainde bri mowi nase.”

¹⁴ Ni puq wund pre, muq dobu gri rar wut di Jisas te yenu wuqoind, pudi ni wuqoind wuip no segi. ¹⁵ Jisas ni pengu nunduw nari, “Nyumbueg, nu pughe kin ningg quanji guad? Nu tughe meri kuting?”

Ni nei wumb kin wuri ni wuti wuny mbe tende yembe nand kin bri yenu, pugri bu ni simbe wundig wuri, “Nu kueti nowi kueri kuo, ate sunyi muainde kuowi nase kin te simbe ghand di nge ko keti nowi ye.”

¹⁶ Jisas simbe nunduw nari, “Maria!”

Maria Jisas nde tindi wundo di Hibru wand pe wuri, “Rabonai!” (Wand ven ni puate te, wuti wand wute bei neny ye.)

¹⁷ Jisas ni simbe nunduw nari, “Nu nge ghait kase wayequ, te pugri nge mune nge wuyi nde kewo ko segine. Pudi nu yo, nge te wute te simbe ndim ghari, nge mune ngening wuyi nde kewo ko ye. Ni nge wuyi di nungoqi nuyi, nge God di nungoqi God.”

¹⁸ Muq Maria Magdala kin ni wuso di Jisas ningg wute te simbe wundim wuri ni Yumbui wuqoind pre, di ni Jisas simbe nunduw kin wand te simbe wundim.

Jisas nikin wute nde bre newo

Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49

¹⁹ Nginy namba wan te ningg yuram bur Jisas ningg wute irepene baj pe mikur, di ngim miraq wughe gre pu mas, te pugri ni Juda mingg wute nyamb kin te wune mimbim. Muq Jisas nandi ninde mingine yenu di nari, “Nungoqi umbo yuwon kuse.” ²⁰ Ni puq nand pre, ni qut di si te bei nindim. Jisas ningg wute ni Yumbui muqoind kin te ningg ni quan nganye chumbuai mand.

²¹ Jisas munene simbe nindim nari, “Nungoqi umbo yuwon kuse. Wuyi nge tiqi nundogh gadi kin pugrine nge mune nungoqi tiqi gudouq wo.”

²² Ni pugri puq nand pre di ni puy nuqond di simbe nindim nari, “Ququ Yuwon Ye weti nowi.

²³ Nungoqi wuti iri mai puaq wundig, tedi ni mai te puaq. Nungoqi ni mai puaq wundig segi, tedi ni mai te puaq segi.”

Jisas Tomas nde raqe no

²⁴ Muq Tomas (Didimus puq mindig kin) ni Jisas ningg wute 12-pela te kin ye iri, di Jisas ni nikin wute nde raqe no kin tende puayi ni ane mas segi.

²⁵ Pugri bu Jisas ningg wute ninge te ni simbe mindig mari, “Beghi Yumbui buqoid pre.” Pudi ni simbe nindim nari, “Nge ni muanji si pe rise kin te guqod di nge nil maghe kin sunyi te si kawo, di ninde qut pe si keq wur, tedi nge kari nungoqi nganyene wand.”

²⁶ Wik ire pre Jisas nikin wute ni munene baj pe tende mas, di Tomas ane mas. Ni ngim miraq wughe, pudi Jisas nandi ninde mingine yenu di nari, “Nungoqi umbo yuwon kuse.” ²⁷ Muq ni Tomas ningg nari, “Nu si suramb ven yi mandi, nge si ren qond. Nu si yeq wundi di nge nde qut pe si yeq wur. Nu nei tevi tevi kin te si ghare, di wand simbe munduw kin te nganyene puq ghand.”

²⁸ Muq Tomas Jisas ningg nari, “Nge Yumbui di nge God!”

²⁹ Muq Jisas ni simbe nindig nari, “Nu nge guqoid pugri bu nu kuari te nganyene. Wute nge ruqoid segine nganyene puq rind kin God ni yuwon nuany ye.”

³⁰ Jisas ni yumbo ur gre ye nganye buagi nganye nikin wute nde rar pe bei nand, pudi te kin te quan buagine buk wen nde ur gad segi. ³¹ Pudi ren ne ur gad ei nungoqi wari Jisas ni nganyene Kraist, God ningg wo, di nungoqi ni nei wumbig kin te ningg ninde nyamb pe nungoqi was.

21

Jisas nikin wute 7-pela nde rae no

¹ Tende dobu nginy ninge mo pre Taiberias wuye ngamo pe tende Jisas nikin wute nde mune

raqe no. Jisas nikin wute nde raqe no kin taq pugri. ² Saimon Pita, Tomas (Didimus puq mindig kin te), Nataniel Kana Galili opu kin te, Sebedi ningg wo temi, di Jisas ningg wute aye temi ninge ane ni quan buagine irepene yemu. ³ Muq Saimon Pita ni simbe nindim nari, “Nge ko umo meri kat.” Di ni mari, “Beghi nu ane po ye.” Muq ni mes mewo mo, bot pe mewo mo di mo, pudi bur te ningg ni umo ninge materi segi.

⁴ Yambgriq burane Jisas dabo jiji pe tende yenu, pudi nikin wute ni muqoind maip no segi. ⁵ Muq ni ngam nare rundo nari, “Mand, nungoqi umo ninge wateri segi bri?”

Ni oyi mand mari, “Segi.”

⁶ Muq ni nari, “Nungoqi yawi si nganye opu mune meweri naghe, di umo ninge wateri.” Ni Jisas nari kin pugrine puq men di umo nganye buagi nganye yawi pe righe, di yawi qo maimb nondo bot pe mowi naghe kin tuqui segi.

⁷ Muq Jisas ningg wute te kin ye iri Jisas nikin yawo nirang righe kin ni Pita ningg nari, “Te Yumbui bu yenu ye.” Saimon Pita ni wand te nuntungu kin tende puayi ni chongo ir nuaq pu wus di yembe nand kin chongo te mune niraq wughe, wuye pe prare naghe ei wuye ghiri numboq dabo no ningg. ⁸ Muq Jisas nikin wute aye ninge te mune bot pe maru ei yawi pe umo righe bre pu yeru kin te yawi ane qo mamb mare dabo jiji pe mo. Bot te jiji pe tumone yequ, 100 mita kin pugri. ⁹ Ni mo jiji pe mo mar kin tende puayi wase ire namb namb yengu di umo ninge wase pe tende rise, di bret ninge ane rise muqond.

¹⁰ Jisas ni simbe nindim nari, “Nungoqi umo ninge muq tene wateri kin ninge ren ware wandi.”

¹¹ Muq Saimon Pita mune bot pe newo no di yawi te qo naimb neri dabo jiji pe newo no. Umo yumbui kinne ¹⁵³ kin pugri yawi pe tende bre, pudi yawi pend nas segi. ¹² Jisas ni simbe nindim nari, “Wandi, mir wand.” Jisas ningg wute te iri Jisas ningg pengu nand nari, “Nu tughene” ni nei mamb pre te Yumbui, pugri bu ni pengu mand segi. ¹³ Jisas nandi bret te nateri nem di umo mune pugrine. ¹⁴ Muq ven te Jisas nati pre mune nes newo nikin wute nde raqe no tevi ire pu nand kin.

Jisas ni Pita pengu nindig tevi ire nand

¹⁵ Ni mir mand pre, muq Jisas Saimon Pita ningg nari, “Saimon, Jon ningg wo, nu nganyene nge quan nganye yawo kuragh righe, di wute aye te nge musoqne yawo miragh righe bri?”

Ni nari, “Yumbui, nu nei guab nge nu yawo kiraw righe.”

Jisas nari, “Nge sipsip wo te bag ghamb.”

¹⁶ Jisas munene nari, “Saimon, Jon ningg wo, nu nganyene nge quan nganye yawo kuragh righe?”

Ni oyi nand nari, “Yumbui, nu nei guab nge nu yawo kiraw righe.”

Muq Jisas nari, “Nge sipsip te sabi ndiny.”

¹⁷ Jisas mune nganye puq nand nari, “Saimon, Jon ningg wo, nu nge yawo kuragh righe bri?”

Jisas ni pengu nindig tevi ire pu nand nari, “Nu nge yawo kuragh righe?” Di Pita ni umbo mai kuyo. Pugri bu ni nari, “Yumbui, nu yumbo buagi

nei guab omo. Nu nei guab nge nu yawo kiraw righe.”

Jisas nari, “Nge sipsip te bag ghamb. ¹⁸ Nge nu nganyene simbe guduw, nu ambonye kuas kin puayi nunonne chongo kuare righe di muainde kuo puq guad kin tende kuo. Pudi nu gang ghase kin tende puayi di nu si ndiri riwo, di wute aye mait ghase, di sunyi nu kuo yambu kuari kin tende mitanyi mo.” ¹⁹ Jisas ni puq nand kin te otiwo Pita ni pughe gri nati di God gre yuwon ye te bei nand kin te ningg bu puq nand. Muq Jisas Pita ningg nari, “Nge nde dobu ghawi.”

²⁰ Pita trombui nandi, Jisas nikin wute te kin ye iri Jisas nikin yawo nirang righe kin te ninde dobu naru nuqoind. (Wuti nen te asi mir mand mand mas di ni yimb nondo Jisas pengu nindig nari, “Wuti tughe ei nu veri nde si pe ni godo,” puq nand kin te.) ²¹ Pita ni nuqoind di pengu nand nari, “Yumbui, te muq ni pughe gri?”

²² Jisas oyi nand nari, “Nge ni nati segine nas nge mune gadi ningg kari, tedi nu te kin ningg yivany ghare wayequ. Nu ngende ghawi.”

²³ Pugri bu wand vir ir wute nganye buagi Jisas nei rimbik kin ni nei rimb kin riri Jisas ningg wuti nen ni nati segi ye. Pudi Jisas ni wuti te nati segi ye te ningg nari segi. Jisas nari, “Nge ni nati segine nas nge mune gadi ningg kari, tedi nu te kin ningg yivany ghare wayequ.”

²⁴ Wuti nen bu yumbo ren ningg simbe nand, di ur nand. Beghi nei bab ni simbe nand kin te nganyene.

²⁵ Jisas ni yumbo aye quan yembe nindiny. Quan buagine ur gad, tedi nge nei gab kin buk

nganye buagi nganye, di wute buagi qi pe ven nde
buk mawo rise kin sunyi segi.

Yumbui Ningg Wand Yuwon Ye
The New Testament in the Kamasau Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kamasau long Niugini
Copyright © 1998 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kamasau

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

e0dafa22-e762-5b4f-a4e5-701a95f80e02